4 MAYIS 1963

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

1963 PURO ☆ fay

BEDAVA NAKİL VASITALARI

PİYANGOSUNDA TALİHİNİZİ DENEYİNİZ

...böylece hem nefis bir tuvalet sabunu, hem en üstün temizleme tozunu kullanmış olur... hem de şu çok kıymetli ikramiyeden birini kazanabilirsiniz.

63 model,
FORD-TAUNUS
Aile Arabası

TRIUMPH
İngiliz Motosikleti

TRIUMPH
marka şahane bir Scooter

RUDGE
İngiliz Erkek Bisikleti

RUDGE
İngiliz Kız Bisikleti

RUDGE
İngiliz Çocuk Bisikleti

...ve ayrıca 300 çeşitli teselli mükâfatı

Bol köpüklü ve Nefis kokulu

PURO

Tuvalet Sabunu kalitesi en iyi tuvalet sabunu ve müessir bir güzellik müstahzarıdır

Köpüklü ve Deterjanlı

fay

Temizleme Tozu kalitesi en üstün, fiatı en ucuz temizleme tozudur

PİYANGOYA İŞTİRAK İÇİN...

3 adet Puro Tuvalet Sabunu kabı **ile 3** adet Fay Temizleme Tozu **kapağı** biriktirmek kâfidir. Bunları **bir** zarfa koyunuz, zarfın arkasına açık adresinizi yazınız ve P.K. 24 İstanbul adresine postalayınız. Zarflarını taahhütlü postalamak isteyenlerin de gene aynı posta kutusuna göndermeleri rica olunur. Kur'alar 30 Haziranda Noter ve Davetliler huzurunda çekilecek ve talihliler 1 Temmuzda ilân edilecektir

Talihiniz açık olsun

AKİS

Sayı: 462 Cilt: XXVII Yıl: 9 HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Sahibi
Mübin Toker
Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ
Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı : Metin Toker, Atilla Bartınlıoğlu, Güneri Civaoğlu, Egemen Bostancı ve Kenan Topçuoğlu (İstanbul), Seyfi Özgenel (İzmir) - Dış Haberler Kısmı : Deniz Baykal - İktisadi haberler kısmı : Fasih İnal - Musiki : Daniyal Eriç - Magazin Kısmı : Jale Candan, Tüli Sezgin, Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil - Tiyatro : Lûtfi Ay, Naciye Fevzi - Sinema : T. Kakınç - Spor : Vildan Âşir Savaşır.
Resim
Ali Parmekerli - Hakkı Tümgen
Fotoğraf
Sungur Taylaner - Kutay Kayalı
Klişe
Doğan Klişe Atelyesi
Yazı İşleri
Rüzgârlı Sokak No. 15/2
Tel : 11 89 92
İdare
Rüzgârlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96
Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 30.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira
İlân Şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arta kapak: 1500 lira
AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.
Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbası
Basıldığı yer
Milli Eğitim Basımevi
Basıldığı tarih
2.5.1963
•
Fiyatı 1 Lira

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Bu hafta Başkent, hareketli günler geçirdi. Bir yandan, aralarında Amerika ve İngiltere Dışişleri Bakanları da bulunan "Çok Önemli Kimseler" devlet adamlarımızla temaslar yaparken diğer taraftan umumî efkâr yeniden "İhtilâl Meselesi" ile meşgul olda. Tevkif edilen subaylar hâdisesinden sonra bir Tabii Senatörün, hem de 28 Nisanın yıldönümünde, askeri darbe teşebbüsünde, bulunanların parlak fikirlerini "Hukuk! İhtilâl" adı altında piyasaya sürmek istemesi tefsirlere, söylentilere kuvvet verdi. AKİS bu hafta, şu sözü edilen "Türkiyede İhtilâl" konusunu kendisine kapak meselesi olarak almıştır.

"Türkiyede İhtilâl' konusu, YURTTA OLUP BİTENLER kısmımızdaki "Rejim" 'başlığını taşıyan metin yazısı ve onu süsleyen çerçeveli yazılarda işlenmektedir, AKİS bir aktüalite mecmuası olduğu için konuya, haftanın hadiseleriyle ilgili açıdan bakmaktadır. Tazıyı okuyanlar sadece bugün Türkiyede bu meselenin hangi halde bulunduğunu öğrenmekle kalmayacaklar, aynı zamanda gerçek kuvvet dengesi, umumi temayül ve şansların da durumu hakkında bir fikir sahibi olacaklardır.

"Türkiyede İhtilâl" konusunda AKİS'in görüşüne gelince, bundan artık herkes haberdardır, AKİS'in İhtilâlle devrilen idarede neye karşı savaştığı da bilinmektedir. Şimdi, o idareye has bir takım prensiplerin atatürkçülük, devrimcilik, idealistlik, ilericilik, vatanseverlik gibi ad değiştirmelerle yeni bir ihtilâle sebep diye gösterilmeye kalkışılması karşısında şiddetle vaziyet almanın imkânı yoktur. Menderes, ismi Menderestir diye devrilmemlştir. Menderes, bu milletin Demokrasiye lâyık olmadığı, onu anlayamayacağı, memleketi ancak kendisinin cennete çevirebileceği, onun için partileri kapatıp Meclisi sulta altına almak gerektiği gibi sapık kanaatlere sahip olup onları tatbike kalkışmasının bedelini ödemiştir.

Herkes emin olmalıdır ki kim bu çeşit bir fatura ortaya çıkarırsa, onun bedelini mutlaka, Menderesin ödediği gibi ödeyecektir. Bu milleti, 1946-63 arası hiç yaşanmamış gibi bir tek parti devrine döndürebileceklerini hayal edenler, eğer başlarında zerre kadar akıl varsa 18 Eylül 1961 günkü gazetelerde çıkan hazin resimlere dikkatle ve İbretle bakmalıdırlar.

Saygılarımızla

AKİS

İçindekiler

Günlerin getirdiği

Yurttan Akisler

Başbakanlık — Derler ki: "Dünyada, muhayyelesi en geniş insanlar sanat münekkitleridir". Bunun sebebi şudur: Sanat münekkitleri sanatkarlara, ederlerini tetkik ederken öyle fikirler, hisler, niyetler, gayeler, manalar atfederler ki sanatkârın, o eseri yaratırken bunlar hatırına bile gelmiş değildir. Meselâ Victor Huğu, her hangi bir şiiri dolayısıyla kendisine atfedilen bu çeşit şeylerden haberdar bulunsa mutlaka kahkahadan kırılırdı.

Şimdi, muhayyele genişliği bakımından rekor muhalif gazetelere geçmişe benzemektedir. Onların sanatkârı ise, Başbakan İsmet İnönüdür. Başbakan İsmet İnönüye şu veya bu hareketi dolayısıyla öyle niyetler atfedilmektedir ki İsmet İnönü bunları okuduğunda en neşeli kahkahalarını atmaktadır. Bu çeşit bir hadise, haftanın başında cereyan etti.

O akşam, Polonya Büyük Elçiliğinde Şopenin gençliğine ait, içi musiki dolu bir film gösterilmekteydi. İsmet İnönü buna davetli dahi değildi. Zira Büyük Elçilerin bu çeşit toplantılara Başbakanları davet etmeleri ne âdettir, ne de protokol icabıdır. Ama İsmet İnönü, musiki dinlerken dinlenen bir "işi çok adam"dır.

O gün, Amerika Dışişleri Bakanı Dean Rusk da Başkentte bulunuyordu ve Feridun Cemal Erkinle görüşmeler yapıyordu. Akşam, Hariciye Köşkünde Erkinin misafir Bakan şerefine bir akşam yemeği vardı. Yemek Bakanlar seviyesinde bulunduğundan Başbakan ona da davetli değildi. .Amerikalı devlet adamını bir gün sonra, sabahleyin kabul edecekti.

Akşam üzeri, Erkin İnönünün evine gelerek görüşmeler hakkında kendisine bilgi verdi, gece ve ertesi sabah devam edecek görüşmeler hakkında talimat aldı. Başbakan Polonya Büyük Elçiliğindeki filmi duymuşta. Onu görmeyi arzu etti. Büyük. Elçiye saat 20 sularında telefon" edildi. Büyük Elçi Gebert" -son derece memnun oldu, "Vakit geç mi?" diye soruldu. "Hayır! Hayır! Şeref verirler" cevabı alındı. Halbuki bu sırada film gösterilmeye başlanmıştı. Büyük Elçi Başbakanın geleceğini bildirdi. Herkes heyecanlandı. Küçük bir hazırlık yapıldı. Bir çeyrek sonra da Başbakan geldi. Davetliler kendisini ayağa kalkarak karşıladılar. Davetliler arasında bir çok Büyük Elçi -Rusya, Finlandiya, Belçika, Endonezya, Japonya, Hindistan v.s,- vardı. Bir de, bazı dedikodu yazarlarının ideal arkadaşı Tabiî Senatör Sami Küçük de mevcut bulunuyordu. -Nedense, Tabiî Senatör Sami Küçüğün hazır bulunduğu hususi toplantılardaki hususi sohbetler bile son günlerde

Başbakan İsmet İnönü Polonya Büyük Elçiliğinde

Laf lâfı, o da dedikoduyu açar

pek gelişip enine boyuna bir hal almış bulunan solcu dedikodu yazarımız bir bayanın sütunlarında iki gün sonra akis bulmaktadır-.

Film al baştan edildi. Başbakan filmi ye içindeki musikiyi çok beğendi. Filmi bir kokteyl takip ediyordu. Büyük Elçi Başbakan ile eşini bir hususi masaya oturttu, elinden gelen bütün ücramı gösterdi. Davetli Büyük Elçilerden bir çoğuyla Başbakan kısa hasbihalde bulundu. Endonezya Büyük Elçisiyle eşi, aynı masada oturdular. Bu arada, davetin sonuna doğru Rusya Büyük Elçisi Rijof da masaya geldi. Başbakan onunla da beş on dakika konuştu. Büyük Elçi biraz politikadan, son hafta içinde geleni amerikalı misafirlerden ve onların ellerinin boş gelmiş elmalarından bahsetmek istedi. Başbakan "Bırak canım politikayı, Şu güzel Polonya votkasından içelim.." dedi. Gülüşüldü.

İsmet İnönü akşamdan o kadar memnun kaldı ki Polonya Büyük Elçiliğinden saat 23 civarında ayrıldı. Polonya Büyük Elçisi kendisini kapılara kadar teşyi etti. Bu güzel sürprizden son derece memnun olduğu, şeref duyduğu anlaşılıyordu.. Bunu defalarca tekrar et-

Aaa! İki gün sonra muhalif gazeteler "Dean Rusk şerefine ziyafet verilirken Başbakan Polonya isçiliğinde Rusya Büyük Elçisiyle 40 dakika başbaşa konuştu!" başlığı altında sansasyonel haberler veriyorlardı. Tıpkı büyük 'üstadları Menderes gibi' onlar da Amerikanın Türkiyedeki dostunun kendileri olduğunu, İnönünün ise nötralist politika taraftarı bir crypto'dan başka şey olmadığını imâ etmeye, Washington'a şirin görünmeye çalışıyorlardı. Tabii bu gayrette de, kafatası tüccarı bir zatın gazetesi başta gidiyordu.

Neşriyat hem bizimkiler, hem amerikalılar nezdinde tatlı tebessümlere yol açtı. Zira çok kimsenin bitmediği, ertesi sabah İnönü ile. Rusk tatlı tatlı, sohbet ederlerken lâfın tesadüfen bir akşam evvelinden de açıldığı ve Başbakanın nükteli tarzda bunun hikâyesini anlattığıdır.

Muhalif gazetelerin talihsizliği bununla da kalmadı. Kalabalık bir kokteylde, herkesin önünde. Başbakan ile Rus Büyük Elçisinin hayati dış politika meselelerini görüştüklerini saf saf yazarlar ve bundan "önemli manalar" çıkarırlarken bir A.P. milletvekili Mecliste kendisine soru tevcih, edince İsmet İnönü kalktı ve milletvekiliyle edibane tarzda bir güzel alay edip Türkiye için nötralist politikanın bahis konusu olmadığını ifade ediverdi.

Dış münasebetler — Bu hafta, 1961'de Türkiye ile siyasi münasebetlerini kesen Nasır Türkiye ile siyasi münasebetlerini yenilemek kararını verdi, karar iki başkentte aynı zamanda açıklandı. Şimdilik iki- memleketi karşılıklı olarak maslahatgüzarlar temsil edecek, yeni Arap Federasyonu hakkında elle tutulur bir durum hasıl olursa bize gönderilecek Büyük Elçi bu federasyonun Büyük Elçisi olacaktır. Başka bir değişiklik: Mısır radyoları Türkiyeye karşı düşmanlık kampanyasını durdurmuşlardır. Bu, bizimle geniş- hududu olan Irak ve Suriye ile birlikte Mısır bir federasyon kurduğu takdirde yeni devletin Türkiyeyle dostane münasebet kurmayı ve devam ettirmeyi tercih edeceğinin delili gibi gözükmektedir. Düşmanlık hiç kimseye bir şey kazandırmayacağına göre, Kahire aklını basına toplamışa pek benzemektedir.

Tabiî bu, Ankarada sadece memnunluk uyandırmaktadır.

Tahinler_____Hasan İstinyeliden sonra- Dışişleri Bakanlığı Enformasyon Dairesi Genel Müdürlüğüne getirilen Bülent Kestelli, daha koltuğunu ısıtmadan, Tokyo Büyük Elçiliğine tayin edildi. Kestelliden boşalan yare de Halûk Kura getirildi.

Bitirdiğimiz haftanın başlarında Salı günü Ankaradaki bütün gazete bürolarına tek tek telefon edilerek o sabah saat 11 de Enformasyon Dairesinin yeni Genel Müdürü Halûk Kurama bir basın toplantısı yapacağı bildirildi. Gerçi Dışişleri Bakanlığının ikinci katındaki salonda bir toplatı yapıldı ama, bunun basın toplantısıyla en ufak bir ilgisi yoktu. Gazetecilere, Kuranın esinin eliyle hazırlamış olduğu çilekli, nefis kurabiyeler ikram edildi. Çaylar içildi, bol bol sohbet edildi. Basın mensupları, toplantıdan ayrılırken son derece neşeliydiler.

Ticaret — Ankara Tuhafiyeci - Tüccarlar Derneği, önceki haftanın sonlarında, kurulmuş ve kurulmakta olan büyük satış pazarları ile ilgili olarak piyasanın muhtemel bir krizle karşıkarşıya kalabileceğini bildiren bir muhtıra hazırladı.

Tüccarlar, başıboş ve hiç bir düzene bağlı olmıyarı bir piyasa düzeni içinde bulunduklarını iddia etmektedirler. Kurulan satış- pasarları ile piyasanın tarihe karışacağını ve büyük bir işçi kitlesinin açıkta kalacağını ileri sürmekte ve İşçi Sigortaları Kurumuyla, 1961 yılında faaliyete geçmiş olan Ordu Yardımlaşma Sandığını bu pazarlara örnek olarak göstermektedirler.

Muhtırada, Satış pazarlarının piyasada doğurabileceği tehlikelerle ilgili olarak "Böylece istihlâk gücü dar olan Türkiyede, gerçek müstehlik Kitleyi teşkil eden subay, memur ve işçi maddi menfaatleri sebebiyle piyasadan kaçacaktır" denilmektedir." Dernek yetkinlerine göre, bugün basit ve sadece perakende tüccara tesir eder gibi görünen bu pazarlar, kısa bir süre Sonra toptancı tüccar ve bankaları da müşkül durumda bırakacaktır. Bu konu muhtırada şu şekilde belirtilmektedir: "Evvelâ perakendeci tüccar satış gücünü kaybettiği için ödeme güçlükleriyle karşılaşacak ve çökecek, bilâhare pazarların ucuza mal mübayaa etmek gayesiyle mutavassıtı aradan kaldırarak ilk elden alışveriş yapmaları yüzünden toptancı piyasa da tarihe karışacaktır."

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Yıl: 9 4 Mayıs 1963 Sayı: 462 Cilt: XXVII

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Güz görünce

Hükümetin 2 numaralı adamı ve memleketin 3 numaralı siyasî partisinin lideri Ekrem Alicanın ağzından, bu hafta içinde, hiç alışık bulunulmayan sözler döküldü. Bir ara A. P. nin silâhlarıyla yarışa kalkışmak gibi sakat taktiğe kapılan Y.T.P. Genel Başkanı vatandaşların politika ile değil, plân, program, yatırım ve iktisadî durum ile ilgilenmekte olduğunu, bundan herkesin ders alması gerektiğini söyledi. Bu gerçeğin ifadesi, bir yurt gezisine çıkmış olan Başbakan Yardımcısının her şeyi yerinde ve olduğu gibi görmesinin neticesidir, Alicanın haline bakıp herkes" aynı usulü tavsiye etmek lâzımdır. Bilhassa iki grup insana: Genel Kurul salonuna girip müzakereleri takip etmek ve çalışmalara yardım etmek yerine Meclisin koridorlarında laklakıyat yapan küçük politika kumkuması milletvekili ve senatörlere; bir de, işi gücü olmadığı için memleketi nasıl ihya edeceğini plânlayan, çoğunun üniforması sırtından alınmış, bu yüzden üniformalıları tahriki kendisine dert edinmiş sergüzeştçilere!

Ekrem Alican, gittiği yerlerde Başkentin havasından bambaşka hava bulunca bambaşka meseleleri ele aldı, faydalı konuşmalar yaptı, idarecileri, tüccarı, iş adamlarını ve halkı aydınlattı, memleketin asıl dâvalarının üzerine eğildi, Ekrem Alican, meşhur affı ağzına bile almadı, zira bunu ağzına alanların sadece politika kulislerinin farelerinden ibaret bulunduğunu farketti.

Bugün halk, en ziyade bir tek peyden şikâyetçidir ve başta politikacılar, bunu herkes önemle dikkat Hazarına almak mecburiyetindedir: Meclis çalışmamaktadır. Meclis iyi çalışıyor, fena çalışıyor diye bir tartışma konusu dahi yoktur. Hüküm sudur: Meclis çalışmıyor! Meclis çalışmadığı için de vatandaşın asıl ilgilendiği "kendi işleri" yürümemektedir, sıkıntı ve dertler sürüncemede kalmaktadır, politika çekişmeleri havayı bulandırmaktadır, bunun reaksiyonu olarak ortaya çıkan kılıç şakırtıları herkesi karamsar, canından bezmiş, bıkkın yapmaktadır. Millet, hangi partinin etiketini taşırsa taşısın, temsilcilerini bugün davrandıkları gibi davransınlar diye Meclise göndermemiş olduğunu gittikçe daha iyi anlamakta, farketmektedir. Bu temsilciler arasında, halbuki parti olarak başka resmî görüş ifade eden C.H.P. nin milletvekili ve senatörleri, en ziyade şikâyet konuşudurlar. Zira Meclisin en devamsız üyeleri onların arasındadır. Eğer bunun millet tarafından farkedilmediğini sanan varsa, yanılıyor demektir.

Ekrem Alican
Ayıldı!

Şimdi Alicandan beklenen, Başkentteki faaliyetlerinde de memlekette gördüğü havanın icabını yapması, yani Hükümetteki görevini o sahada verimli kılmasıdır. Devlet mekanizmasının iyi işlemesi, devlet dairelerinin randımanlı olması, Bakanların işe yaraması Hükümet Bar kanından ziyade üç Yardımcısının iyi niyetli, gönüllü hizmet erbabı olmalarına bağlıdır. Alican her halde görmüş olmalıdır ki milletin bugün içinde bulunduğu ruh haleti Hükümetten yanadır, Hükümetin başarı kazanması istenmektedir, o yolun bizi selâmete çıkaracağına inanılmaktadır.

Rejim

Baki kalan..

(Kapaktaki Mesele)

14 lerden Alpaslan Türkeş grupanun en genci Muzaffer Özdağ oturduğu yerden iğne batırılmış gibi fırladı. Koluna gene aynı grupun adamı Rifat Baykal yapıştı ve:

"— Muzaffer yapma.. Yapma ne olur.. Yüzüne bakmam, bundan sonra.. Boşuna hâdise çıkacak.." diye bir süre yalvardı. Genç ihtilâlci epey müddet direndikten sonra sükûnet buldu ve yerine oturdu. Bu arada, göğüslerinde 27 Mayıs Millî Devrim Derneğinin rozetleri bulunan 10-15 genç Özdağın oturduğu yerin etrafını almışlar, eski MBK üyesine biraz sertçe bakmağa başlamışlardı. Olay henüz kapanmadan arka sıralardan bir iki genç, bu defa Özdağı korumak amacıyla yanma sokuldu. Hafif omuz temasları ve karşılıklı bakışmalardan sonra heyecan dindi. Salonda bulunanlar yeniden hatibi dinlemeğe koyuldular.

Hâdise, 29 Nisan günü Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi salonlarında cereyan etti. Özdağın infialine sebep kürsüdeki hatip oldu. Hatip, Devrim Derneği Genel Başkanı Çağlar Kırçak idi. 29 Nisan konusunda yaptığı konuşma sırasında bolca politikacılara hücum etmiş, sonra 27 Mayısın karşısında bulunan Evliyaoğluna bazı iltifatlarda bulunmuş, en sonunda da Yeni İstanbulun devamlı müşterisi Türkeşin 27 Mayısa karşı olanların safında olmasını lanetle -evet lanetle- anmıştı. İşte bu lanetleme sırasında Özdağ zemberekten fırlar gibi oturduğu yerden kendisini attı. Alışkanlıkla elini beline götür-

TEDBİR

MetinTOKER

Son zamanlarda, ne zaman başımız sıkışsa, ortaya bir "tedbir" lâfı çıkmaktadır. En solcusundan en sağcısına, siyasi fikir yelpazesinin bir kanadında bulunan herkes İsmet İnönüyü "gerekli tedbir"i almamakla suçlamada ittifak etmektedir. Ancak, "gerekli tedbir" in ne olduğunu söyleyenler bu kadar bol değildir. Söyleyenler de birbirlerinden derhal ayrılmaktadırlar. Solcu için tedbir, sağ faaliyetlerin yasak edilmesidir. Sağcının istediği, solcuların takibidir. A.P. li tahrikçi Ordunun kışlasına sokulmasını talep etmektedir. Orduyu yeni bir ihtilâle itmeye çalışanlar A.P. ye karşı harekete geçilmesini beklemektedirler. İsmet İnönü bir çevre tarafından "Demokrasi Hastası", bir diğer çevre tarafından '"Maskeli Diktatör" olarak itham edilmektedir. Hem de, aynı davranışı dolayısiyle.. İstenilen "tedbir"i hülâsa etmek gerekirse şöyle söylenebilir; "Benden başka herkes susturulsun!'' Herkes memleketin selâmetini, refahını, kalkınmasını, saadetini, ilerlemesini bunda görmektedir ve İsmet İnönünün nasıl olup ta bu kadar basit bir tedbiri almadığını anlamamaktadır, hop oturup hop kalkmaktadır,

İş bununla da kalmamaktadır. İsmet İnönü üstelik son derece telâşsız, kendinden emin, rahattır ve tuttuğu yolun doğruluğuna samimiyetle inanmaktadır. Gerektiğinde gerekli tedbiri aldığını bilmektedir. Hâdiseleri çok daha geniş bir perspektif içinde görmektedir ve tecrübeleri sayesinde, başkalarını ziyadesiyle heyecanlandıran vakalar karşısında soğukkanlılığını muhafaza etmektedir. Hedefinin zaman kazanmak olduğa ve bugün önemli görünen kaynaşmaların kazanılacak o zaman parçası içinde önemlerini kaybedeceğini düşündüğü görülmektedir. Şimdiye kadar cereyan edenler muarızlarını değil, İsmet İnönüyü haklı çıkarmıştır. Arkamıza dönüp te baktığımızda, şu son birbuçuk yıl içinde herkesi yerinden fırlatan, "olmuyor, olmayacak" diye feryat ettirten hâdiselerden hafızalarda bile çok az ley kaldığını farketmemek imkânsızdır. Buna rağmen, çok çevrede mevcut bulunan bir temayülü, geçenlerde Milliyet gazetesi şöyle belirtiyordu: "Bu çevreler meselenin İnönünün düşündüğü tedbirlerle çözülebilecek kadar basit olmadığını kabul ermektedir".

Ama, acaba meseleyi basit gören İnönü müdür, yoklu s çevreler mi? Zira İnönü meselenin, bahis konusu edilen "tedbirlerle çözülecek kadar basit olmadığına inandığından dolayıdır ki o usule iltifat etmemektedir. Yoksa, Cumhuriyetin en çetin günlerinin Başbakanının tedbir almasını ve aldığı tedbirleri işletmesini bilmediğini sanmak hataların en büyüğüdür.

Mesele niçin, "tedbir" ile halledilemeyecek kadar karışıktır? Çünkü bu, bazı kimselerin sandığının aksine, bir devre değil, bir toplum meselesidir. "Karar verdik. İcra ettik, bitti" formülünün akisleri hâlâ kulaklardadır. Ama o usulün neticeleri de gözler önündedir. Bununla toplumu alıp ileriye götürmek bir yana, toplumu yerinden kıpırdatmak dahi kabil değildir. Bunun aksini ispat için Atatürkü misal göstermeye kalkışmak hatalı bir kıyaslama ve bir demagojiden başka şey değildir. Atatürkün teslim aldığı toplum ile ondan kırk sene sonraki bugünün toplumu arasında dağlar kadar fark vardır ve iyi doktorlar her bünyeye aynı ilâcı tatbik eden değil, her bünyeye kendi ilâcını tatbik eden doktorlardır. Nitekim Atatürkün 1919-23, 1923-30 ve 1930-38 metodları arasında zerrece benzerlik yoktur. 1919-23 arasının Atatürkü, hedefine ikna, telkin, ihtiyat ve kollama ile giden Atatürktür. "Karar verdik, tora ettik, bitti"ci Atatürk, 1923-30'un Atatürküdür. O devrenin sonunda yaratılan toplumu ise Atatürk, azimli ama hoplamasız, zıpla maşız bir şekilde ilerletmeyi gaye bilmiştir. Bugün, 30'ların üzerinden de bir otuz sene geçmiş bulunuyor. Bu toplum, 1923-30 arasının usullerini kabul eder mi? Terakki budur.

Eğer bir memlekette Demokrasi fesin yerine şapkanın, eski harflerin yerine yeni harflerin, dini kanunun yerine medeni kanunun konulması tarzında yerleştirilebilseydi "tedbir- almamak- hata olurdu. "Tedbir" ile Demokrasi olabilseydi, Atatürk niçin onu da devrimleri arasına sokmazdı? O Atatürk ki, pek âlâ padişahlığını ilân edebilecekken Cumhuriyeti tercih etmiş ve Türkiyeyi bir batı memleketi haline getirmeyi hayatının gayesi bilmiştir. Bunun sebebi, Atatürkün türkleri Demokrasiye. lâyık görmemesi değildir. Atatürk türklert dünyanın her iyi şeyine lâyık görmüştür. Bunun sebebi, türk toplumunun seviyesinin daha sonra bir demokratik sistemi yürütecek hale gelmesinden ibarettir. İsmet İnönü aslında, Atatürkün reformlarının sonuncusunu gerçekleştirmenin yolundadır. Unutmamak lâzımdır ki memleket bir "Bayar - Menderes İkilisi" talihsizliğlne uğramasaydı, hatta 1957'de bu ikili iktidarın el değiştirmesini "tedbir" ile önlemeseydi bugün Türkiye çok ileri bir noktada bulunacaktı.

Sormak lâzımdır: 1950'de bu memleketin işlerinin Demokrasi ile yürümeyeceğine inanan, iktidarı kaybetmiş veya kaybetmek üzere olduğunu hisseden bir avuç CHP. müfritinden başka kimdi? Sormak lâzımdır: 1980'da bütün millet, bu memleketin işlerinin Demokrasi ile yürümeyeceğini söyleyen Menderesin karşısına dikilmemiş midir? O halde? Türk toplumu dünden bugüne hasletlerini, seviyesini mi kaybetmiştir? Hayır. Samimiyet bunun neresindedir, lütfen söyler misiniz?

Toplumun şartlarından doğan her türlü karışıklık, huzursuzluk, bulanıklık "tedbir'' ile düzelmeyeceği içindir ki İsmet İnönü zaman kazanmak istemektedir. Zaman içinde mesafe almak! İsmet İnönünün politikasını bu formülle izah kabildir. Mesafe alırken her hâdisede de gerekli en iyi tedbiri bulmak! İsmet İnönü bunu yapıyor. Zira biliyor ki her şeyi düzene sokacak o "mucizevî tedbir"! şimdiye kadar bir bulan çıkmamıştır. Çıkmamıştır, çünkü böyle bir tedbir yoktur.

Asıl tedbir, "tedbir" diye bağıranların içindeki iyi niyetlilerin bu basit gerçeği gözden kaçırmaksızın rejimin, sistemin, seçtiğimiz hayat tarzının yardımına koşmasıdır. Rejim, düşmanlarını yenebilir, yerle bir edebilir.

Ama dostları ona hiyanet ederlerse elden ne gelir ki?

Mucip Ataklı.
Tut keli perçeminden

Talihsiz bir adam

Menderesin, meşhur Tahkikat Komisyonunu kurduğu zaman düşüncesi şuydu: Bu memleket henüz Demokrasiyi, çok partili hayatı kaldıracak seviyeye gelmemiştir. Partilerin muzir faaliyeti milletin kaderini engelliyor. Meclis çalışamaz haldedir. Türkiyede partilere bir süre dur demek, Hadisin yetkilerini bir sivil cuntanın elinde toplamak, yapılması' gereken işleri yaptıktan sonra tekrar seçimli sisteme dönmek lâzımdır.

Bu sapık düşünceye karşı çıkanlar arasındaki birinin adı Mucip Ataklı idi.

14'ler İhtilâlin ilk yazında şu düşünceyle ortaya çıktılar: Bu memleket henüz Demokrasiyi, çok partili hayatı kaldıracak seviyeye gelmemiştir. Partilerin muzir faaliyeti milletin kaderini engellemektedir. Politikacılar davalarımızı, oy kaygısı içinde halledemezler. Türkiyede partilere bir süre dur demek, iktidarı bizim askeri cuntanın elinde tutmak, memleketi çağdaş uygarlık düzeyine çıkarmak, ancak bundan sonra tekrar seçimli sisteme dönmek lâzımdır.

Bu sapık düşünceye karşı çıkanlar arasındaki birinin adı Mucip Ataklı idi.

İhtilâlin ikinci yazında ortaya bir iddia atıldı: Komitenin içinde bir grup, gitmek istememektedir. Bunlar, sivillere iktidarı vermenin hata olacağım söylemektedirler. Orduyu bu maksatla ele geçirmek, Kuvvet Komutanları arasında değişiklik yapmak niyetindedirler. Biz, buna müsasaade etmeyeceğiz.

Bunu söyleyenler arasındaki birinin adı Mucip Ataklı idi.

22 Şubat günü bir maceracı takımı, görünüşte şöyle bir düşünceyle harekete geçti: Bu memleket henüz Demokrasiyi, çok partili hayatı kaldıracak seviyeye gelmemiştir. Politikacılar, milletin değil kendilerinin dertleriyle meşguldürler. A.P. nin sakim tutumu 27. Mayısın manasını kaybettirmekte, İnönü de tavizcIliğiyle buna mani olmamaktadır. Parlamentoyu feshetmek, partileri lağvetmek, iktidarı bir askeri cuntanın eline verip bir süre memleketi öyle idare etmek. millet Demokrasiyi yürütecek seviyeye gelince tekrar seçimli sisteme, o da. alıştıra alıştıra ve tahditler koyarak geçmek lâzımdır.

Bu sapık düşünceye karşı çıkanlar arasındaki birinin adı Mucip Ataklı idi.

Şimdi Mucip Ataklı diyor ki: Bu İş böyle yürümez. Parlâmento kendini ferhetmeli, partilerin faaliyeti bir süre durdurulmalıdır. Önce muhtaç olduğumuz reformlar yapılmalı, bölünen vatandaş kütleleri yekdiğerine dost tek kamp haline getirilmelidir.

Yazık Mucip Ataklıya! Yazık, kendini inkâr eden bu talihsiz adama!

dü. Sonradan anlaşıldı ki, Türkeş gıupunun genç emekli yüzbaşısı sadece konuşmak, hatibe cevap vermek istiyordu!

Hedef politikacı

29 Nisan olaylarının yıldönümünü kutlamak için yapılan toplantının birinci konuşmasından sonra hava anlaşıldı. Hedef kötü politikacı, meseleleri kendine göre istismar eden politikacıydı. Hele bu sözler iki profesör tarafından terennüm edilince, daha sonra konuşan hatiplerin nirengi noktasını işin bu yönü teşkil etti.

Prof. Kenan Akyüz konuşmasına başladığında kimse bu öğretim üyesinin bu derece ince ve anlatmak istediğini bu derece zarif hikâye edeceğini sanmıyordu. Akyüz, meseleyi demokratik rejim ve bu rejimin dejenere edilmesi yönünden aldı. İhtilâlin nedenlerini, ihtilal sonrası yapılanlara ve rejimin niçin bir türlü oturmadığını anlattık. Akyüze göre hata politikacının, kötü niyetli politikacınındır. Samimiyetsiz, memleket gerçeklerini görmiyen politikacının tuttuğu yol büyük ihtilâtlara yol açmıştır, bundan böyle de açacaktır,

Akyüz meseleyi sonuca bağladı. Şöyle dedi:

"— Ordunun kışlasına, talebenin sınıfına dönmesini isteyenler politikacılardır. Ordunun ve gençliğin hareketi başka şeydir, politikacıların istediği başka şeydir; Şayet iyi niyetli, namuslu, memleketsever politikacı bulunursa elbette istekleri yerine gelecektir. Ama bu olmayınca, ordu ve gençlik politikanın dışında, ama politikacının başında kalacaktır..."

Gerek salonda yapılan toplantı, gerekse. Anıt Kabirde tertiplenen tören bir bakıma politikacı ve parlâmentonun -ama halihazır- Parlâmentonun- aleyhinde tertiplenen bir neyecan' dalgası oldu. Genel olarak 27 Mayıs İhtilâlinin ilk ışığı olan *28 - 29* Nisan olaylarının havası bu yönde gelişti. Nitekim Anıt Kabirde söz alan genç hatiplerin hepsi -ama hepsi, politika" esnafı aleyhinde konuştular, âdeta içlerini döktüler.

İstanbulda tertiplenen tören Ankaradakinden farklı olmadı. Genel hava birinci dakikasında- sonuna kadar, gene 1961 seçimleriyle teşkil edilen Parlâmentoya çatmak suretiyle gelişti.

Bir yeni fikir..

İstanbuldaki törenin rejimle ilgili sansasyonel kısmı.. Mucip Ataklının yaptığı konuşmadır. Ataklı evvelden hazırladığı konuşmasında parlak bir fikir ortaya attı. Bu. bir "Hukuki İhtilâl"e davettir. Bu ihtilâlin, Parlâmento tarafından yapılması is-

tenmektedir. Tavsiye Parlâmentonun kendi kendini feshetmesi, partilerin faaliyetlerine son verilmesi ve milletin bütün gücüyle memleketin nakledilmesi gereken dâvalarına eğilinmesidir. Bu yola, Anayasada Meclis Çoğunluğunun kararıyla yapılacak bir değişiklikle gidilecektir!

Bazı Tabiî Senatörler arasında bu fikir yeni değildir. Bir kaç aydan beri' eski MBK üyeleri, kendilerine göre rejimin kurtulması için bir çıkar yol aramaktadırlar. Fikrin şiddetli taraftarı, 22 Şubatçı olarak bilinen Kadri Kaplandır. Kaplan Meclis koridorlarında açıktan açığa bu teklifi yapmaktadır ve bunun en makul yol olduğunu, aksi takdirde meşalenin başka yoldan çareler aranarak halledileceğini belirtmektedir.

Soyadı kadar dehşetli görünmekten hoşlanan Kadri Kaplan, kendisine ait olduğu halde bir takım müesseselere atfederek kuvvetlendirmek istediği görüşlerini bu hafta kâğıt üzerine dökmekte de fayda umdu. Mil" liyetin "Düşünenlerin Düşüncesi" sütununa bir yazı yazdı. Upuzun cümlelerle ve çetrefil, karışık bir türkçeyle yazılmış olan bu yazıda ne denilmek istenildiğini anlamak için emek sarfedenler su neticeyle karşılaştılar: Efendim, bir milletin asgari yüzde 51'i Kadri Kaplan kadar gelişmiş olmadıkça o memlekette Demokrasi bir lükstür. Eh, Türkiye halkının yüzde 51'i de Kadri Kaplan kadar gelişmiş değildir. O halde, Demokrasiye şimdilik paydos demek lâzımdır. Kadri Kaplanlar, memleketin en az yüzde 51'ini kendi yüksek seviyelerine getirmek için kollarım sıvayacaklardır. Bu asil hedefe varılınca, millete yeniden "Buyrun Demokrasiye!" denilecektir.

Mucip Ataklının İstanbuldaki törende söylediği -Ataklı ile Kaplan eski M.B.K. nin aynı kanadına mensup bulunmamakla beraber bu çeşit düşüncelerin ve karşılıklı istişarelerin mahsulüdür.

PROFESYONELLER

Alpaslan Türkeş

Başbakan, bir gün partisinin Meclis Gmpunun kapalı toplantısında, son "Tevkif Edilen Subaylar Hâdisesi" hakkında arkadaşlarına izahat verirken dedi ki: "Endişe edilecek bir durum yoktur. Ordu, bütünlüğü itibariyle rejimin yanındadır. Bugüne kadar sergüzeşt hevesleri olarak kimleri görmüş ve tanınuşsak bu teşebbüsün içinde gene onların bulunduğunda şüphemiz mevcut değildir".

Ertesi gün, Yeni İstanbul gazetesinde manşet mevkiine yükselen üç kişinin sesi duyuldu: Alpaslan Türkeş, Talât Aydemir ve Dündar Seyhan! "Bize Başbakan iftira ediyor. Tahkikatı yapılan bir konuda açık ithamda bulunuyor. Bizi suçlamak hakkı kendisinde yoktur".

Saf saf "Allah. Allah! Bunlar niçin alındılar? Neden başkası ortaya çıkmadı da bunlar çıktılar?" diye sormak kabildir ve soranlar, sonra da gülenler olmuştur.

Aslında, şaşılacak bir şey yoktur. Bu üç kişi, rejimi değiştirmeye teşebbüs ederlerken, cürmümeşhut halinde bileklerinden yakalanmamışlar mıdır? Sergüzeşt heveslisi olarak damgalanmamışlar mıdır? 14'lerin yurt dışına hangi sebeple, nasıl çıkarıldıkları unutulmamıştır. Unutanlar, o günlerin gazetelerini okuyarak hafızalarını tazeliyebilirler. 22 Şubat günü ise genç Harbiyelilerin ve bir kısım birliklerin ne söylenerek alarm haline geçirilmiş olduğu bilinmektedir. İki grup da "Memleketi biz idare edelim" heveslerini "Demokrasi yürümüyor" kamuflajı altında tatbik mevkiine koymak istemişler ve Türk Silâhlı Kuvvetlerinin kati vaziyet alması karşısında güçlerinin yetmediğini görerek bertaraf edilmişlerdir.

Talât Aydemir

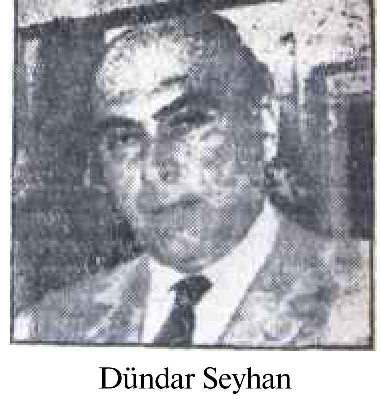
Bu üç kafadasın, cevap vermesi gereken husus şudur: "Bir müdahalenin lüzumuna inanıyorlar mı, inanmıyorlar mı?" Daha iyisi: "Bir müdahalenin lüzumuna, kendilerinde başarı kapanacak gücü hayal ettiklerinde, inanmışlar mıdır, inanmamışlar mıdır?"

Zira pek muhtemeldir ki üç muhterem zat, bir müdahalenin, gerçekleşirse kendilerine pay düşmeyecek tarzda gerçekleşeceğini bildiklerinden artık bu kanaatlerini değiştirmişlerdir ve şimdi başka bir iktidar yolu aramaktadırlar.

Şartları olmayan, felâket getireceği herkes tarafından görülen ihtilâller ancak sergüzeşt heveslilerinin kafasında ve yüreğinde şekillenir. Bunu vatan, millet, hamiyet edebiyatıyla örtbas etmenin imkânı yoktur.

Nitekim, imkânı olmuyor da.. Baksanıza, siz söylemeseniz de onlar kendileri söylemeden edemiyorlar.

Takdir-i ilâhî!

Dündar Seyhan

29 Nisan olaylarını anma töreni
Bir deli taş atınca...

Hükümet ve ötesi..

Aynı gün, Parlâmentoda başka bir olay cereyan etti. 2. Koalisyon Hükümetinin Milli Savunma Bakanı İlhami Sancar gündemdışı söz aldı ve son olaylar hakkında izahat verdi. Hükümet açık rejimin icaplarından olan bir vecibeyi yerine getirinekle bazı büyük karışıklıkları önlemeyi düşünmüştü.

Sancarın sözleri, günlerden beri gazetelere, meşreplerine göre büyük başlıklar, uçurulmuş haberler ve sansasyonel fantezilerle intikal eden olaylara ışık tutmaktadır. Nezaret altına alman deniz subaylarıyla, beyanname dağıtmaktan sanık subayların durumlarını -adetleri 12'den ibarettir- ve olayı Bakan açık Meclis kürsüsünden anlattı. Üstelik bir önemli haber daha verdi: "Bu olaylarla ilgili duruşmalar açık yapılacaktır."

Hükümetin bu hareketi, Genel Kurmayla müştereken düşünülmeden yapılmış bir hareket değildir. Bir gün evvel Bakanlar Kurulu Başbakan 1-nönünün başkanlığında önemli ve uzunca süren bir toplantı yaptı. Söz Bekataya ve Sancara düşüyordu. Son olaylarla en fazla ilgisi olan iki Bakan Kurulda bütün hâdiseyi hikaye ettiler. Elde bulunan delilleri, olay hakkında toplanan geniş bilgiyi anlattılar. Kapalı kapıların ardında cereyan eden müzakerelerde bir noktada ittifaka varıldı: Hükümet, umumi efkâ yeteri kadar -hiç değilse yeteri kadar, haberdar etmeliydi. Bu Meclis kürsüsünden kolaylıkla yapılabilecekti. Kararın gerekçesi DP devrinin gizli kalmış ve yıllarca dillere destan olmuş "9 Subay Olayı"-dır. O sıralarda büyük gizlilik içinde bırakılan olay halkın diline fısıltı halinde düşmüş ve gerçekle ilgisi olmayan pek çok hikâye şeklinde geniş akis bulmuştur. "9 Subay Olayı" nin yakın şahidi olan Sancar -9 subayın avukatlığını yapmıştır- bunu son derece iyi bilmektedir. Milli Sa vunma Bakanı meseleyi bu açıdan alarak Kabine arkadaşlarına izah etti. Karar bu yönden hareket edilerek alındı.

Panik..

Hükümetin açıklaması Parlamento Gruplarını ve her partiye mensup milletvekilini pek memnun etti. Zira uzun bir süredir Meclis koridorlarında gezenler garip türkülerle karşılaşıyorlar ve parlâmento üyelerinin birçoğunun "ihtilâl sarkıları" söylediğine şahit oluyorlardı. Bir zamanların demokratik rejim âşığı kişilerini bu satiri mailde görmek olayları yakından takip etmiyenleri adamakıllı şaşırttı. Hele bazı C.H.P. milletvekilleri, doğrusu ya görülecek şeydi. Bunlardan hangisine gidilse, büyük bir cakayla kafasını sallıyor ve her şeyi pek iyi bildiğini gösterecek bir jestle:

"— Eeee, bu kadar söyledik, dinletemedik bu adamlara.. Elbette bir şeyler olacak.." diyordu.

C.H.P. saflarındaki bu kabadayılığın ardında büyücek bir korkuyu aramak yanlış olmıyacaktır.

Buna rağmen, bir nokta dikkatti gözlerden kaçmadı. Mecliste en önemli konular müzakere edilirken kahve ocağı gene şıkır şıkır işliyor, garsonlar kanter içinde kalıyorlardı. Hattâ Başbakan İnönünün dış politika hakkında yaptığı konuşmaya pek

Kulağa Küpe..

Allah söyletince..

Yeni İstanbulda, "Bu adamı tanırsınız" başlıklı portre yar zısının başlangıcı: "Onu ilk tanıyanlar bütün kısa boyluların fitne olduklarını söyleyen arap- na sözü..."

Tanımaz olur muyuz ? Tabii, tabii.,

Gökhan Evliyaoğlunun boyu 1.60'ı ya bulur, ya bulmaz da..

çok C.H.P. li milletvekili nefes nefese yetişti. -Başbakan konuşmasını saat 15.30 a doğru yapmış, Meclis o gün saat 14 de toplanmıştı-. Hele Başbakan konuşmasını bitirdikten sonra salondaki karışıklığı görenler, başlarını manalı manalı sallamaktan kendilerini alamadılar. Milletvekilleri, dışarı çıkmak için âdeta yarış halindeydiler.

Bir başka yarış, taraflara mensup gazetelerde oldu. Bilinen gazeteler, Silâhlı Kuvvetlerle ilgili haberleri büyültmeğe, Silâhlı Kuvvetlerle ilgili olaylara adı karışanları "karşı tarafın adamları" olarak ilâna başladı. Öyle ki Kayseri olayı -bir assubayın öldürülmesi ve bunun tepkileri, dolayısıyla yakalanan veya olaya adı karışan kişilerin karşı tarafın adamı olduğu iddiasını, taraflar paylaşamadı. Hikâye bir müddet gazetelerin birinci sahifesini işgal etti.

Gözün gördüğü

Son hâdiselerin üzerine tahkikat maksadıyla eğilenler, bir ihtilâl ortamı yaratmak için istismar edilenin bugünkü Parlâmento olduğunu görmekte güçlük çekmediler. Haklı şikâyetleri çalışmaması ile üzerine çeken hu Parlâmentonun ve her türlü memleket endişesinden uzak bugünkü A.P. nin şahsında, parlamenter rejim düşmanlığı kuvvetli bir delil bulmakta ve münakaşalarda "Peki ama, bak şu Parlâmentoya!" denilince akar sular çok zaman durmaktadır.

- Hata, beğenilmeyen -parlâmentolardan kurtulma yolunun mutlaka hukuki veya gayrihukuki ihtilâlden geçtiğini sanmaktadır. Bu yolun normali, seçimdir. Nitekim, Mecliste bir ekseriyet buhranı olduğu takdirde yeni seçimlere gidilecektir. Meselâ Özardanın tesrii -dokunulmazlığı, buna yol açabilecek önemde bir konudur.

Parlamenter rejimin karşılında olanlar, seçimleri de "hiç bir şeyi değiştirecek kudrette değil" olarak göstermeye çalışmaktadırlar. Bunlar, A.P. militanlarıyla bir noktada birleşerek "Bir secim yapılsın, A.P. silme kazanır. - Ne olur. o zaman memleketin hali ? " heyulasını memleketteki -iyi niyetli - sağlam kuvvetler mensuplarının karşısına dikmeye çalışmaktadırlar. Bunlara göre milletin seviyesi bu oldukça, aynı sistem aynı neticeyi verecektir. Onun için sistemi, değiştirmek, yani düzmece Meclisli uydurma Demokrasiye -Aydınlar: Demokrasisi!- geçmek. lâzımdır.

Bu, gerçeklerin deformasyonundan başka şey değildir. Zira 1960'da C.H.P. ye oy vermeye hazar millet 1981'de ne atatürkçülüğün, ne devrimlerin, ne ilericiliğin aleyhinde oy vermiştir. M.B.K. nin idaresinin aleyhinde oy vermiştir. Bunu hatırlayan Türk Silâhlı Kuvvetler mensupları buna hak vermemezlik- etmemektedirler.

Zira M.B.K. idaresinin bir iyi devlet, bir iyi memleket idaresi olmaktan çok uzak bulunduğunu Türkiyede herkesten mükemmel ve yakın Türk Silâhlı Kuvvetlerinin mahsupları bilmektedirler. Hele bir takım "devrin kudret sahipleri"nin, seçimlerin bu şekilde neticelenmesi için elleriyle, cansiperane çalıştıkları hiç kimsenin meçhulü değildir. Şimdi aym çevrelerin, malları olan neticeyi bir sistem değişikliğinin sebebi diye göstermeye kalkışmaları, akıl ve izanla alaydan başka nedir ki?

Hıfzı Oğuz Bekata
Çanlar kimin için çalıyor?

Hükümet

Bir delinin attığı taş

Hikâye, 23 Nisan töreninin Anıt Kabirdeki kısmında, 2. Koalisyon Hükümetine dahil sekiz Bakanın yanyana gelmesiyle başladı.

O gün hava hafif yağmurlu, yerler ıslaktı. Tören bu bakımdan biraz aksadı, 2. Koalisyonun sekiz Bakanı -Hıfzı Oğuz Bekata, Rifat Öçten, Hasan Dinçer, Fethi Çelikbaş, Muhlis Ete, Celal Tevfik Karasapan, Mehmet İzmen ve İlyas Seçkin- törenden sonra Ata türkün müzesini, ziyaret- etmeyi düşündüler. Beraberce orayı gezdikten sonra bir başka teklife de hayır demiyerek birer yorgunluk kahvesi içmeyi denediler. Muhafız birliğinden getirilen kahvelerini yudumlarken normal olarak günün olaylarından, günün olaylarından bahsederken de o sıralarda nezarete alınan subaylardan konuştular. :

Bakanlar, olaylar üzerinde dururken Bekatanın anlattıklarını ağzının içine bakarak dinlediler. İçişleri Bakanı meselenin oldukça ciddi olduğunu, Meclisteki genel görüşmeyle her şeyin halledimemiş bulunduğunu, daha esaslı tedbirlere baş vurulması gerektiğini söyledi. Diğerlerine gelince, duyduklarını ve tahmin-ettiklerini heyecanla naklettiler. Politikacılar konuşmalarında son derece samimi davrandılar. Politikanın dışında arkadaşlar gibi hiçbir ön ve ard düşünceye saplanmadan, kelimeler üzerinde oynamadan, lâflarının başına "sayın" kelimesini eklemeden içlerini döktüler Hele mesele Silâhlı Kuvvetler içerisinde cereyan eden olaylara intikal edince adamakıllı samimi oldular, ve kanaatlerini düpedüz izhar ettiler. Seçkin, hâlâ kurtuluş yolları olabileceğini söyledi. Mesafenin bitmediğini, alınacak bazı kararlarla herşeyin düzelebileceğini, ekonomik-bakımdan sert tedbirler alınması gerektiğini ifade etti. Ete endişeli olduğunu, İzmen son derece kötü haberler geldiğini, dedikodunun önünün- alınamadığını lâf arasında ifade ettiler. Bakanların hepsinin bir telâşlı hali yardı.

İşte rejimi, eşiğinde bulunduğu tehlikeden çekip- alabilme endişesiyle, ortaya çıkan sohbet sırasında ilk defa "Millî Koalisyon" kelimeleri telâffuz edildi. Ancak Bakanlar, bundan evvel bazı tedbirler üzerinde durdular. Tabiatıyla ilk akla gelen, mevcut kanunların bu gibi konularda şiddetle ve taraf gözetmeden tatbiki oldu. Tedbirler Kanununun rafta bulunduğunu, tatbikatının devamlı tek taraflı yapıldığını Bakanlar -her üç partiden- hep bir ağızdan söylediler. Ancak sözleri daha evvel söylenilenden ileri gitmedi. Daha sonra bu kanunların tatbikatı için "kuvvetli lir hükümet" fikri ortaya çıktı. Sekiz Bakanın sekizi de samimi olarak, hükümet topluluğunun fazlaca iş yapamadığında mutabıktılar.

Yeni bir İnönü Kabinesi kurulmalıydı. Bu kabine kuruluşunda iç çekişmeler bir tarafa bırakılıp üç

Suni tedbir yerine..

Türkiye bundan böyle, hiç olmakta uzunca bir süre koalisyon hükümetleriyle idare edilecektir. Nisbi temsille bir tek partinin rahat, hatta rahatsız bir ekseriyet sağlamasının adeta imkânsız olduğu ortaya çıkmıştır. 1961'in çok kritik şartları içinde C.H.P. bunu sağlayamadıktan sonra, onun ya da bir başka partinin bu mehareti gösterebilmesi hiç muhtemel değildir.. Bir parti, hükümet teşkil edebilmek için daima, en azından bir başka partinin yardımına muhtaç olacaktır. Demek ki, buna alışmamız lâzımdır.

Nitekim, yavaş yavaş alışmaktayız da.. İlk Koalisyondaki A.P. nin, hükümette olduğu halde muhalefetteymiş gibi davranışı garabeti, bugünün koalisyon partilerinde çok hafiflemiştir ve simdi görünen, bunların sonuncusu olan Y.T.P. de de bir uyanmanın başladığıdır. Hükümet partileri elbette iktidarda olduklannı bileceklerdir ve karşılarında da muhalefette bulunduğunu müdrik bir veya bir kaç muhalefet partisi yer alacaktır. Demokrasi oynnunun kaidesi budur ve bunun içindir ki dünyada, Türkiye için Milli Koalisyondan daha komik bir idare tarzı düşünülemez.

Milli Koalisyonun rejim bakımından garabeti bir yana, ama bu ne fayda getirecektir ve neyi değiştirecektir? İşleri karıştırmaktan başka? Zira, bu konudaki tekliflere bakınız: Herkes kendine yontmaktadır! A.P. nin derdi, iktidara bir ucundan kapağı atmak ve "aleyhine nümayişler yapılan muhalefet partisi" hüviyetinden sıyrılmak, marifetini daha açık C.H.P. paravanası arkasında icra eylemektir. Bir takım Tabii Senatörün veya Meclis dışı zat-ı şerifin hülyası, Kabinede bir yerdir.

Aslında, işlerin daha iyi gitmesi için böyle suni bir tedbire lüzum yoktur. Hükümet partileri bir şeyi kafalarına İyice yerleştirirlerse bu iş yürür: Hükümetin başarısı elbette ki İnönünün tasarısıdır, ama aynı zamanda ve o ölçüde de kendi başarılarıdır! Eğer, Hükümette ortak bu- parti "Aman, İsmet Paşa muvaffak olmasın" diye dertlenirse ve ne yardan, ne serden seçemeyecek kadar cambaz olmaya çalışırsa dört veya beş değil, seksen parti bir araya gelse memleketi bir karış öteye götüremez. Aksine, ortaklar ne kadar fazlalaşma güçlük o nisbette artar.

Mesele budur ve bunu anlamaktır. "İki elin sesi var, bir elin nesi var" derler. Sesi iki elle çıkarmak lâzımdır. Ortaklar birbirlerinin tekerleğine çomak sokarlarsa arabanın dingilinin kırılması kadar tabii bir şey düşünülemez. Bugün, bilhassa Y.T.P. İnönunün başarısının kendisine fayda değil, zarar vereceğini hesaplarsa ve C.H.P. nin aklı fikri Y.T.P. yi baltalamak olursa bir çıkmazda bocalamak mukadderdir. Bundan kurtulmanın çaresi ise garip yollar aramak değil yürekliliği ve hadiselere daha yüksekten bakabilme kabiliyetini edinmekten ibarettir.

İsmet Paşadan sonra ne olacağımız sualinin cevabının, İsmet Paşayla ne yapabileceğimizin içinde yattığını hiç unutmazsak çok güçlük kendiliğinden hal yolu bulacaktır.

parti tek bir parti gibi hareket etmeli ve zedelenmeden yepyeni bir kabine ortaya çıkarılmalıydı.

Bu "yeni ve kuvvetli kabine'' lâfları meseleyi bir başka noktaya götürdü. Ortada muhalefetin devamlı karşı koyması ve A.P. nin direnmesi mevcuttu. Meclis bu yüzden işlemez haldeydi. Hükümet rejim. meseleleriyle uğraşmaktan, plânın tatbikatından uzaklaşıyordu. Bu çareyi aramak gerekliydi.

Ulaştırma Bakanı Öçten bu yönden hareketle Millî Koalisyon fikrini ileri sürdü. Öçtenin bu fikri kabullenmesi, daha doğrusu çarelerden biri olarak görmesi bütün partilerin hükümete katılmakla sorumluluğu paylaşacakları ve bu paylaşmadan ötürü, bazı çatışmaların önleneceğinden ötürüdür. Öçten fikrini sohbetten sonra Meclis koridorlarında da savunmuş, bazı partili arkadaşlarıyla bazı A.P. li milletvekillerine anlatmıştır. Fikir evvelâ pek fazla yadırganmamışlar. Ancak bir iki gün sonra adamakılı alaya alınmıştır.

Telâş üzerine..

Bu toplantıdan ve ortaya atılan fikirlerin bir araya getirilmesinden sonra iş birdenbire veçhesini değiştirdi. Durumun sön derece kritik olduğu kanısına ilk varanlar C.K.M P. li Bakanlar oldu. Muhlis Ete, Celâl Tevfik Karasapan ve Hasan Dinçer meseleyi kendi aralarında tezekkür etmek lüzumunu duydular. Tabiatıyla, Kabineye verdikleri dördüncü Bakanı -Abdülhak Kemal Yörük- da meseleden haberdar etmeyi uygun buldular.

Geride bıraktığımız haftanın ortasında cuma günü dört C.K.M.P. li

Hasan Dinçer
İki ileri, bir geri!

Bakan Adalet Bakanlığında, Bakan Yörükün makam odasında bir araya geldiler. Meseleyi enine boyuna tartıştılar. Doğrusu istenilirse "Milli Koalisyon" hikâyesi o sıralarda akıllarına pek uygun geldi. Zira C.K.M. P. li Bakanların hemen hemen dördü de ciddi telâş içindeydiler ve herhangi bir olayın ortaya çıkmasından samimi olarak çekmiyorlardı. C.K.M.P. li Bakanlar Milli Koalisyon meselesini partilerin müşterek mesuliyeti ve Meclisin çalışması yönünden mütalea ettiler. Ancak bir noktada Dinçer tereddüde düştü. Tereddüdü, A.P. nün sorumluluğa iştirak ettiği halde tutumunu değiştirmemesi noktasındaydı. Hem Hükümet sorumluluğunu omuzlarına alır, hem de şimdiki gibi hareket ederse durum halihazırdan çok daha fazla çıkmaza girebilirdi. Bu temasları Başbakan İnönünün yapması çok iyi olur, belki de bir çakar yolu o bulurdu.

C.K.M.P. li dört Bakan arasında geçen konuşmada, kurulacak kabineye Silâhlı Kuvvetlerin itimadını haiz kişilerin yer almasıyla bazı ihtilâtların önüne geçmek mümkün olabileceği fikri bile tartışıldı.

Bu toplantının tepkisi oldukça büyük oldu. Zira haber, gündelikler tarafından duyulmuş ve olay bayağı günün meselesi olmuştu. İçinde türlü cereyanlar olan CKMP -küçük filân

olduğuna bakmayın, CKMP içinde en azından birkaç grup mevcuttur ve hepsi ayrı havadan çalarlar- birden bire karıştı.

Grup içinde bu konuda en fazla cezbedici fikir tabiatıyla Bakanların değiştirilmesi, Hükümete taze kuvvet kazandırılması oldu!

Ama bütün bunlara rağmen CKMP Genel İdare Kurulu konuyu ele alıp konuşmaktan kendisini alamadı. Perşembe günü saat 19 dan sonra toplanan Genel İdare Kurulu çoğunluğu sağlıyamadığından işin sadece sohbet tarafıyla iştigal etti. Böyle bir teşebbüse girişilmeli miydi, yoksa girişilmemeli miydi? Girişilirse ne olurdu? Mesele suyun yüzüne çıkmış, CKMP'ye Adeta "mal edilmişti. Öyleyse bir atak yapmakta fayda mülâhaza edilebilirdi. Konu deşilirken nasıl olduğu bilinmeden İnönünün - Başbakanlığı hususunda itiraflar başladı. Ragıp Kutman iyice bir tüccardır ve devamlı CKMP Genel Kurul Üyesidir- İnönünün Başbakanlığı konusunda, itiraz etti. Sanki diğer partiler Milli Koalisyonu kabul etmişti, İnönü "hı" demişti, CHP tabi i böyle bir teşebbüs yerinde olacaktır kanaatına va--- olmuştu da, mesele İnönünün Başbakanlığına kalmıştı! Tartışma fazla uzamadı. Bir karara falan da varılmadı.

Ertesi gün, Başbakan Yardımcısı Dinçerin İnönüye durumu söylediği bazı çevrelerde söylenildi. Aynı çevrelerde İnönünün meşhur "Haydi canım, sen de!" cevabını verdiği ileri sürüldü. Bu konuda Başbakan herhangi bir açıklamada bulunmadı. Sadece mesele hakkında Dinçere sual edildiğinde, o şöyle dedi:

"— Anıt Kabirde yapılan sohbetin resmiyetle hiçbir ilgisi yoktur, Bu konuda Başbakan İnönüye resmen- hiçbir teklifte de bulunmadın."

Ancak, Başbakan Yardımcısının bu konuda Başbakana söylediği bazı hususlar vardır. Bütün hikâye İnönünün kendisine resmen bir teklif yapılmadan CHP Grupunda böyle bir teşebbüsü katiyen reddedeceğine dair söylediği sözlerdir. Başbakanın sözleri gerçekten. havayı birden bire değiştirmiş ve sohbete iştirak edan İlyas Seçkine, Grup toplantısından sonra bu konuda sual sorulduğunda Seçkin:

"— Milli Koalisyon demek Meclisin sonu demek olur" demekten kaçınmadı.

Hikâye YTP de de Öçtenin umduğu gibi tutmadı. Alican gezisi sırasında kendisine sorulan bu konudaki sualleri kendisine has tavrıyla "böyle şey olmaz" diye cevaplandırdı. YTP Grupunda ise ses daha sert yükseldi:

"— AP ile bir koalisyon bizim için mümkün değildir"

Milli Koalisyon lâflarından en fazla memnun olan, tabiatıyla Ahmet Tahtakılıç oldu. Tahtakılıç hiç değilse birkaç gün yeniden bakanlık koltuğunun tatlı sıcaklığıyla oyalandı. Ama haftanın başında, o bile bu işe kulak asmaz oldu.

A. P.

Şeytan aldı götürdü.

Ankara Gazeteciler Cemiyeti Yönetim Kurulu seri basın toplantılarından birini temin için AP Genel Başkanıyla görüşme talep ettiğinde, AP sorumluları dudaklarını büzerek:

"— Vallahi, nerede olduğunu bile kesiti olarak bilmiyoruz. Hiç, sıma hiç haberimiz yok kendisinden" diye cevap verdiler.

Hâdise geçen hafta içinde cereyan etti. Gazeteciler bir müddet daha Gümüşpalayı araştırdılar Sordular, soruşturdular bir sonuç elde edemediklerinden bu işten vazgeçtiler. Halbuki Cemiyette İnönü ve üç yardımcısı konuşmuşlardı. Şimdi sıra Gümüşpaladaydı.

Gerçekten, aşağı yukarı üç haftadır AP Genel Başkanından haberi olan tek politikcı yoktur. AP kendi kendine idare olunmakta, meselelerini tanzime Genel Başkansız uğraşmaktadır.

Geride bıraktığımız hafta içinde AP, Yüksek Hakem Kurulu Gümüşpala hasta yatarken toplandı. Yüksek Hakem Kurulunun üzerinde durduğu mesele AP. den ihraçları istenen "6 lar"dı. Meşhur Grup toplantısında AP Genel İdare Kuruluna isten el çektirilmesini isteyen önerge sahipleri Hakem Kurulunca yapılın kovuşturmadan sonra ya partiden ihraç edilecekler veya mesele, herzaman olduğu gibi -bu şık çok daha muhtemeldir- birer ihtarla geçiştirilecek, kendilerine "Bir daha yaparsan karışmam ha!..." denilecekti.

Nitekim, ilk ravund düşünüldüğü gibi cereyan etti. Toplanan AP Yüksek Hakem Kurulu bir eksiği olduğundan sadece hazırlık çalışması yaptı! Zira tüzük, Kurulun tam kadroyla toplanıp karara varmasını âmirdir. O gün "6 lar"ın savunmalı-

Çabalama kaptan!

Artık, adına A.P. denilen "siyaset komposiosu"nun iflâh olabileceği hususunda yüreğinin derinliğinde samimi inanç besleyen aklı başında bir adam Türkiyede kalmış mıdır ? Eğer kalmışsa, ona rahatça "Türkiye nin en saf adamı? sıfatını vermek kabildir. A.P. memleketin politika hayatında kalacak ve kalması gereken bir ifrat kanadıdır,, onu o gözle görüp o köşeye itmek lâzımdır. Ancak öyle, bu "siyaset kompostosu" bir işe yaramış olacaktır.

Bu çeşit ifrat kanatları Batı Avrupa memleketlerinde de vardır. Bunlar siyaset yelpazesinin iki ucunda yer almışlardır. İkinci Dünya Harbinin sonundan beri, bazen yıldızları çok da parlayarak, seçenlerde çeşitli neticeler kazanmalardır. Ama hiç bir Batı Avrupa milleti, kaderini bunların eline bırakmamıştır. Bunlardan biri arada oyların çoğunluğunu alırsa ne olacaktır ? O memleketlerdeki sağlam kuvvetlerin, bir ihtilâlin şartının gerçekleşmiş olduğunu düşünerek harekete geçmeleri ve kendilerini başka bir sistemin, ya da devrilmiş bir ideolojinin emri altında görmeyi reddetmeleri kuvvetle muhtemeldir. Ancak oralarda, bu ifrat kanatlarına bakıp "Hayr, Demokrasinin bu tehlikesine göre alamayız" diyerek "Peşin Darbe" hevesleri pek çıkmamaktadır. Zira, hele nisbi bir seçim sistemiyle böyle bir ihtimali ileri sürmek, bir gerçek sebepten ziyade bir bahanedir.

Anlaşılmayan insanlar, ifrattan uzak oldukları halde AP. nin içinde kalarak onu gerçek hüviyetiyle, gücüyle, efektifi ile ortaya çıkarmayan, onun Meclisteki safının suni kabarıklılığını devam ettiren, onun bir şey olduğunun sanılmasını yol açanlardır. Bunlar, müfrit takımın âleti olmakta ve onların yüzünden umumi efkârın bir kısmı hâlâ hayat içinde kalmaktadır.

Bunların, memlekete ve rejime yaptıkları fenalık budur.

Bir Tarafsız Gözle

İnsanlar, içinde bulundukları irenin gitmekte mi, yoksa durmakta mı olduğunu her zaman kolay farketmezler. Bunu onlara, dışardan işaretler belli eder. Amerikanın Ankaraya gelen Dışişleri Bakanı Dean Rusk bize böyle bir hizmette bulundu. Bakanın söylediği şudur;

"- Türk ekonomisinin bu yıl ilerlemekte olduğunu gösteren emarelerden cesaretimiz artmıştır. Bu hızın devamını istiyoruz. Bu ilerlemenin devamına yardım edebilme faaliyeti ile ciddi bir şekilde alâkadar olacağız."

Bu sözler, bundan bir süre önce Ankaradaki Amerikan Yardım Misyonunun başı Stuart Van Dykn tarafından Rotary Klübünün bir toplantısında ifade edilen görüşün eşidir. Diğer yabancı müşahitler de, ekonomimizin üzerine eğildiklerinde başlarını aynı teşhisle doğrultmaktadırlar. Tarafsız bir gözün gördüğü budur.

Dean Rusk

Durumun, D.P. devrine nazaran bir farkı bulunduğu ortadadır. O zaman, devrin idarecileri memleket-halkında iktisadımızın iyi vaziyette olduğu, işlerin açık bulunduğu, kalkındığımız intibaını yaratmaya muvaffak olurlardı. Dayanamadıkları, yabancı ve tarafsız müşahitlerin tetkikiydi. Bugün, halk iktisadımızın ilerlemekte olduğunu farkedip cesaretlenmemektedir. Tam aksi intiba daha yaygındır. Buna mukabil yabancı ve tarafsız müşahitler, hele yardım yapma durumunda olanlar Türkiyenin istikbaline ümitle bakmaktadırlar.

Bunda, D.P. İdarecilerinin propayandadaki meharetlerine karşı bugünkü idarecilerin o sahadaki inanılmaz beceriksizliklerinin bir payı bulunduğu muhakkaktır. Bugünkü idarecilerde biraz, ama biraz propaganda kabiliyeti olsa -bunun olmaması avantaj değil handikaptır-, biraz muhayyele ve yaratıcılık bulunsa memleketin içindeki havanın da bi- nisbet dahilinde pembeleşmesi kabil hale gelecektir. Ama asıl ve önemli sebep, aldatıcı iyilik emaresinin enflasyonist politikanın tabiatında bulunması, osterite rejimlerinin ise, gene tahiatları icabı sevimsiz görünmesidir.

Türk halkının, Menderesin türk iktisadını batağa götürdüğünü farketmesinden çok önce yabancılar bunu görmüşlerdir ve söylemişlerdir. Bugün, gene türk halkının, türk iktisadının İyileşmekte olduğunu görmesinden çok önce yabancılar bunu görüyorlar ve söylüyorlar. Hem de, Dean Rusk çapındaki ciddi adamların ağzıyla.. Bu, bizim için teşvik yerine seçmelidir.. Zira her şey, henüz başlamaktadır ve Amerika Dışişleri Bakanının dediği gibi bu hızın devam etmesi lazımdır.

Bu, Dean Rusk'ın sözlerinden bizim için çıkan neticedir.

Ancak, teşhisin bir de zengin dostlarımızı ilgilendiren neticesi olmak lâzımdır. Ciddi olarak yardım, biz keçimizi sağlam kazığa bağladıktan sonra bu talepte bulunduğumuz halde henüz başlamamıştır. Kendi suyumuz, değirmeni bir süre ve bîr süratte çevirir. Amerika--ların ve alınanların bunu Unutmamasında, İnönü nün meşhur tabiriyle "Sayılamayacak kadar çok fayda vardır."

rının istenmesine karar verildi. Buna karardan ziyade temenni demek doğru olacaktır. Gerçekten bir eksikli Kurulun bu yetkisi yoktur. Yoktur ama, oynanan traji-komedi böyle ufak tefek mizansen eksikliklerini kaldıracak kadar kötü sahneye konduğundan kimse tarafından farkedilmedi.

.....satamadan getirdi

Nitekim, olayın geleceğe henüz hiç bir şey tamamlanmadan belli oldu.. "6 lar" aralarında yaptıkları bir toplantı sonucunda eğlenceli bir bildiri yayınladılar. Partilerine olan bağlılıklarından, gönüllerinin parti ve partililerle beraber olduğundan bahisle işi karşı tarafın istediği şekle döktüler. Fikir, Ferit Alpıskenderindir. Bu eski DP li milletvekili siyasi hayatta fazlaca yalnız kalmaya tab'an müsait olmadığından neredeyse ağlamaklı olacaktı. Arkadaşları yaşlı politikacıyı fazla üzmediler ve bildiriye imzalarını koydular...

Dış politika

Tebdil-i mekândaki ferahlık

Bugünlerde Ankarada, işi başından en ziyade aşkın adam bir ganç, yakışıklı ve sevimli hariciye memurudur. Mamurun adı İsmail Erezdir. İsmail Erez, Dışişleri Bakanlığının Protokol Umum Müdürüdür. Başkente bir yabancı misafir gelince, gelen ister sivil ister asker olsun, hemen her şeyle İsmail Erezin ve arkadaşlarının meşgul olmaları gerekir.

Geçenlerde, Japon prensi henüz gitmişti ki Başbakan Kennedy'mn özel temsilcisi Livingston Merchant boy gösterdi. Onu, Amerika Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Taylor takip etti. Taylor ile alâkalı bir hikâye, protokolcuların görev hudutlarının nereye kadar gittiğini göstermek bakımından eğlencelidir.

Amerika Genel Kurmay Başkanı, Ankarada bir tenis sahası olup olmadığını ve oynayıp oynayamayacağını sordu. Tenis, Genel Kurmay Başkanının dinlenme vasıtalarından biridir. Erez ve arkadaşları seferber oldular. Hemen, Stadyumdaki Tenis Klübüne haber verildi. O sıralar yağmurlu hava olduğundan toprak kortlar hazır değildi. Alelacele bunlardan biri hazırlandı. Generale, belki partner de ister diye Klübün kalburüstü oyuncularından bazıları temin edildi. Genel Kurmay Başkanının emniyetiyle görevli türk ve amerikan memurlar Klübe geldiler. Bir protokolcu da hazırlıkları teftiş etti. Sonra, Generale intizar edilmeye başlandı. Ancak General gelmedi!

Taylor'u Ankarada Amerika Dışişleri Bakanı Dean Rusk, onu İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Home takip etti. Arkadan Amerika Hava Bakanı geldi. Nihayet İran Basın Bakanı göründü.

Bütün bu misafirler, İsmail Erezin ayaklarına kara suyun inmesine yetti. Erez bu arada, çeşitli elçiliklerin resmi gün davetlerinde güzel eşiyle boy göstermek görevini de ihmal etmedi.

İki çeşit konu

Fakat bu ziyaret fırtınasının yorduğu tek adam İsmail Erezden ibaret kalmadı. Protokol Umum Müdürü işin protokol tarafıyla meşgul olurken Düşleri Bakanı Feridun Cemal Erkin dosyalar üzerinde geçe gündüz çalışarak hazırlandı, temaslarda Türkiyenin görüşlerini ve özel önem verdiği meseleleri anlattı, karşı tarafın fikirlerini aldı, sonra İngiltere Dışişleri Bakanıyla birlikte CENTO toplantısında bulunmak üzere Karaşiye hareket etti. Bu şurada Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunay Pakistan başkentinde CENTO'nun Genel Kurmay Başkanları Kuruluna başkanlık etmekteydi. -Başkanlık sırası bu defa Türkiyededir-. Sunay Ve Erkin Mayısın ilk günlerinde memlekete dönecekler. Mayıs ortasında da NATO toplantısına katılmak üzere Kanadaya gideceklerdir.

Ankarada yapılan temaslar, bir bakıma bu toplantıların da hazırlığını teşkil etti. Zaten Merchaat, Kennedy adına Avrupada bu maksatla geziye çıkmıştır.

Ankara konuşmalarında iki grup konu ele alındı: Askerî konular ve siyasi konular. Askeri konular Kennedy'nin özel temsilcisi, Amerika Genel Kurmay Başkanı ve Hava Bakanıyla konuşuldu. Dışişleri Bakanları kendi aralarında, daha geniş siyasi konuları ele aldılar.

Nükleer kuvvet

Askerî konuşmalar, birinci plânda, NATO'nun sahip olacağı nükleer kuvvet üzerinde cereyan etti. Türkiye, bunun çok taraflı olmasında fayda görmektedir. Sökülen Jüpiter füzelerinin yerini alacak Polarislerin Türkiyenin savunmasını sağlayacağı hususu bizim Genel Kurmayımızca kabul edilmektedir. Amerikalılar Batı Savunma Sistemi İçinde Türkiyenin öneminin eksilmediği ve Batının Türkiyeden başladığı hususunda teminat verdileri Bu, Türkiye için önemlidir. Zira, bir nötralist politikayı hatırından dahi geçirmeyen Türkiye, savunmasını Batı Savunma Sistemi içinde tanzim etmeye devamda kararlıdır.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin silah ve malzeme bakımından kuvvetlendirümesi konusu da müttefik askerler arasında görüşüldü. Amerika, en tesirli jet uçakları olan F.104'leri bize vermektedir. Su gibi yedek parça harcayan F.100'lere ait malzeme de daha çok gelmektedir. Hava Kuvvetlerinin bu durumuna mukabil Deniz Kuvvetleri takviyeye daha muhtaç görünmektedirler. O hususta henüz bir neticeye varılmış değildir. NATO'nun büyük deniz manevralarının Girit adası civarındaki kısmına katılan Deniz Kuvvetlerimiz mensuplarının başarıları takdir toplamıştır.

Nükleer kuvvet konusunda esaslı müzakereler Kanadada cereyan edecektir. Bu görüşmelerde Türkiye, Amerikan'n tezini benimsemiştir ve onu destekleyecektir. Ancak Kanadada bir neticeye varılamaması da imkânsız değildir. Her halde bizim için bilinen husus, Amerikanın Türkiyenin savunmasındaki ilgisini zerrece kaybetmediğidir.

Karaşideki CENTO toplantısına gelince, orada daha ziyade idari meseleler ele alındı, komutanlıkların taksiminde çıkan bazı görüş ayrılıklarının törpülenmesine çalışıldı.

Siyaset sahasında

Dışişleri Bakanları arasındaki politika konuşmalarında bir "umumi dünya ahvali" ele alındı, bir de "Türkiyeyi hususi surette ilgilendiren meseleler" görüşüldü. Batı - Doğu münasebetleri, Silâhsızlanma Konferansındaki gelişmeler, Rusyanın siyasetindeki yeni unsurlar, NATO içindeki dikenli konular birinci faslı teşkil etti. İkinci fasıla Orta Doğudaki gelişmeler, İsrail ile münasebetler, Mısırın bizimle münasebetini yeniden kurmuş olması, Kıbrıs işi, Kürtlerin durumu ve tabii Türkiyenin ekonomik meseleleri dahil oldu. Rusk ile yapılan temaslardan anlaşılan, Amerikanın Nâsırı Orta Doğu için "en az zararlı birleştirici" gördüğü için desteklediğidir.

Lord Home
Karaşi yolunda

Ancak bu destek Ürdün veya Suudi Arabistan, yahut İsrailin peşkeş çekilmesi hududuna hiç bir zaman varmayacaktır. Sadece, devri geçmiş idarelerin suni şekilde ilelebet muhafaza edilemeyeceği da bir gerçektir. Bu bakımdan, yaşama kudreti bulunan İsrail ile diğerlerini ayırmak gerekmektedir. Türkiye, İsrail ile münasebetlerini tekrar Büyük Elçilik seviyesine çıkarmak arzusundadır.

Kıbrıs kobusu, daha ziyade Erkin ve Home arasında görüşüldü, İngilterenin mevcut anlaşmalara mutlaka riayet edilmesi gerektiği tezine sıkı sıkıya bağlı bulunduğunu görmek türkleri memnun etti. Bu, Kıbrıstaki güçlükleri hafifletecek ve Makariosun şüphesiz hızını kesecektir.

Türk ekonomisine gelince.. Misafirler bunun ilerlemekte ve müsbet yolda olduğunu kabul ettiler. Erkin Amerika Dışişleri Bakanına bizim için hayati bir meseleden bahsetti: Rus dampingi karşısında türk kromlarının durumu. Bu dampingin sebep lerinden birinin Türkiyenin ihraç ettiği başlıca maden olan krom ocaklarının kapatılması demek olduğu açıktır. Buna rağmen Amerika ve NATO müttefiklerimiz rus kromunu, akıl almaz -alır ya... ucuzluğu dolayısıyla satın almakta, türk kromu ise elde kalmaktadır. Halbuki Plânda krom ihracatı geniş ölçüde derpiş olunmuş ve ondan gelecek döviz hesaplanmıştır. Amerika tutumunu değiştirmediği takdirde hesaplananın pek, ama pek çok altında ihracat ya yapılabilecek, ya yapılamayacaktır.

Meselenin önemini anlayan Rusk, Washington'a dönüşünde meseleyi. tekrar ele alacağını bildirdi, heyete mensup bir sözcü de bunu Associated Presse teyit etti. Şimdi beklenen, yardım işinde selâm faslının bitip, fiili yardımın başlamasıdır.

İstanbul

Biraz ferahlık peşinde

Önceki haftanın ortalarında Çarşamba sabahı İstanbul Belediyesi Başkan Muavinlerinden Turhan Gürsunun evine telefon edilerek, Başkan Necdet Uğurun kendisini görmek istediği, acele Belediyeye gelmesi bildirildi. O gün 23 Nisan bayramı dolayısiyle bütün resmi daireler tatildi. Gürsu bu ani davete hiç bir mânâ veremedi. Biraz da meraklanarak alelâcele giyinip, evden çıktı. Kısa bir süre sonra Saraçhanebaşındaki muhteşem Belediye Sarayının toplantı odasındaydı.

Uğurla yardımcısının görüşmeleri pek uzun sürmedi. Necdet Uğur Belediyelerin resmi müesseselere o" lan borçlarının konsolide edilmesi konusunda Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanmakta olan. bir kanun tasarısı hakkında Gürsunun fikrini almak istemişti. İstanbul Belediyesinin bu iki yetkilisi kısa bir müzakereyi müteakip hemen o akşam Ankaraya "hareket etmeye karar verdiler. Zira bu borçların -büyük bir kısiçi- İstanbul Belediyesine aitti. İki milyonluk şehrin meselelerinin halledilmesi herşeyden çok maddi imkânlara ihtiyaç gösteriyordu. Oysa hesapsız, plânsız istimlâk masraflarının belediye bütçesine tahmil ettiği ağır borçlar karşısında radikal teşebbüslere girişmek imkânsızdı. Uğur ve Gürsu tasarı hazırlanırken suyun başında olanlarla birlikte bulunmayı tercih ederek hemen o akşamki uçakla Ankaraya geldiler.

Tebdili mekân ve ferahlık

Uğur ve yardımcısı Ankarada daha evvelce yer ayırtmış oldukları Yüksel Palas Oteline yerleştiler. Ancak kısa bir' süre sonra gazetecilerin otelin kokteyl salonunu doldurmaları üzerine -bu otel Uğurun Belediye Başkanı olmasına tekaddüm eden günlerde de gazetecilerin karargâhı haline gelmişti- Uğur yakın dostu olan D"şişleri Bakanlığı NATO Dairesi Genel Müdürü Osman Olcayın evine geçti. Böylece kısa bir süre için de olsa izini kaybetmiş oluyordu.

Uğur ve Turhan Gürsunun Başkentteki ilk günleri daha çok dost ziyaretleri ve ön temaslarla geçti. Bu temaslarda İstanbulun dertleri tek tek belirtildi, mese'enin çözümünde Hükümetten beklenen yardım lar izah edildi. Fakat asıl çalışmalar Cuma günü başladı. O sabah İçişleri Bakanı Hıfzı Oğuz Bekatayla bir görüşme yapan Uğur, İstanbul Belediyesinin karşı karşıya bulunduğu meselelerin ağırlık merkezini teşkil eden maddi imkânsızlık problemine temas etti ve bu konuda hazırlanmakta olan konsolidasyon tasarısının biran evvel bitirilerek Meclise sunulmasının şart olduğunu belirtti. Uğur bundan sonra İmar ve İskân Bakanlığı, Bayındırlık ve Maliye Bakanlığı yetkilileriyle de temaslarda bulunda. Gerek konsolidasyon meselesi ve gerek diğer konularda İstanbulun dertlerini dile getirdi. Uğur için en büyük garantiyi Başbakan İnönüyle yaptığı görüşme teşkil etti. Kendisini evine yemeğe götüren İnönü İstanbulun enerjik Belediye Başkanına meselelerin bir an evvel halledilebilmesi için Hükümetin her türlü yardımı yapacağını vaadetti,,.

Necdet Uğur
Sıvanan kol

Gayret dayıya

Belediyelerle, belediyelere bağlı idarelerin bir kısım borçlarının hazinece tahkimi konusundaki çalışmalar bundan iki ay öncesine kadar uzanmaktadır. Belediyelerin, bütçelerine tahmil edilen ağır borçlar altında hiç bir müspet harekete girişememesi karşısında Hükümet âmme hizmetlerinin daha kolaylıkla görülebilmesi için bu borçlardan bir kısmını üzerine almağa karar vermiş, bu konuyla ilgili olarak Maliye Bakanlığını bir konsolidasyon tasarısı hazırlamakla görevlendirmişti. Ancak mesele son derece dağınık olduğundan esaslı bir temel hazırlık devresine ihtiyaç gösteriyordu. Önce bir- cetvel hazırlanarak belediyelerin borçlu oldukları müessese ye şahıslar tek tek tespit edildi. Bu müesseselerin durumu soruldu ve alınan cevaplara göre bir ön tasarı haz ilandı. Mart ortalarında tamamlanan tasarıda terkin ve tahkimi düşünülen borçlar şunlardır:

1 — Genel bütçe içi kuruluşlara olan borçlar,

2 — Katma bütçeli kuruluşlara olan borçlar,

3 — Özel idarelere olan borçlar,

4 — Kamu İktisadi Teşebbüslerine olan borçlar.

Böylece şahıslara ve İller Bankası nezdindeki fona olan -borçlar kanun dışında bırakılmaktadır. Ayrıca bazı taahhütler sonucu girişilmiş olan dış borçlarla belediyelerin kendi kurdukları idarelere olan borçlar konsolidasyon kanununun dışında mütalâa edilmektedir.

Büyük başın dertleri

Hazırlanmakta olan tasarı . kanunlaştığı takdirde bundan en büyük fayda sağlayacak olan şehir İstanbuldur. İstanbul Belediyesi çözüm yolu bekliyen bir çok meseleyle karsı karşıyadır ve malt imkânsızlıklar sebebiyle bu meselelerin hiç birine el atılamamaktadır. Belediye son nerece mahdut olan gelirinin yanısıra 600 milyon liralık -Bu miktar konsolide edilmesi düşünülen bütün belediye borçlarının hemen hemen yarısı kadardır- bir borç- altında ezilmekle ve hiç bir ödeme yapılmaması sebebiyle bu miktar her geçen yıl binen faizlerle biraz daha büyümektedir.

Gerek resmi, yarı resmi daireler ve bankalara, gerek şahıslara olan borçlarla belediye bütçesi arap saçına dönmüş, içinden çıkılmaz bir hal almıştır. Resmi dairelerden İller Bankasına 60 milyon. Ziraat Bankasına 25 milyon, İşçi Sigortalarına 35 milyon, Tekele 33 milyon, Denizcilik Bankasına 14 milyon, Devlet Demiryollarına 11 milyon, Emlâk Kredi Bankasına 10 milyon, P.T.T. ye?- milyon, Zirai Donatım Kurumuna 4 milyon, Emlâk Kredi Bankasına -İstsimlâk borçlarından- 3 milyon, Vakıflar Bankasına -İstimlâk borçlarından. 53 milyon. Amortisman Kredi Sandığına 3 milyon. Devlet Malzeme Ofisine 1 milyon, Hazineye -İstimlâk borçlarından- olan 14 milyon lira borç konsolide edilecektir.

BASIN - YAYIN

Teşkilât

Yağma Hasanın böreği

Derler ki "İş bilenin, kılıç kuşananındır". Bundan kısa bir süre önce Basın Yayın ve Turizm Bakanlığından, Denizciler Caddesindeki Ay Yıldız Matbaasına telefon edilerek, orada basılmakta olan "Türk Saz Şairleri Antolojisi" adlı kitaptan bin adet ısmarlandı. Matbaadaki ilgililer bu işe hayli şaşdılar. Daha baskısı, bitmemiş, piyasaya sürülmemiş bir kitap, nasıl oluyor da bu kadar kolaylıkla, hem de bin adet birden alınmak suretiyle müşteri bulabiliyordu? Mürettipler meselenin üzerinde fazla durmadılar ve:

"— Her halde, bu çok iyi bir kitap olsa gerek" diyerek işlerine daha büyük bir hızla devam ettiler.

Adı geçeri kitabın yazarı Basın Yayın ve Turizm Bakanlığı Turizm Dairesi personelinden ve dedikodu sütunlarında onun bunun "avantacılık" ından bahsedip ukalâlıklar yapan şişman Nimet Arzıktı ve bakanlığı bu memurundan telif ücreti vererek Türkiyede en yüksek telif ücreti bir kaç bin liradır- faydalanmak yerine, herhangi bir alıcı gibi 1000 adet kitap için 15 bin lira ödemeyi tercih ediyordu!

Nejat Sönmez
Böreğin sahibi!

iki mektup

I

Sayın David Hotham
Times ve Economist Muhabiri
Ankara

Mecmuamızda çıkan bir yazıya kargı mahkeme yoluyla göndermiş olduğunuz tekzibi aldık. Bunu kanuni vakti içinde yayınlıyacağız.

Tekzibinizde 1960 dan bu yana yazmış olduğunuz bazı yazılardan kendinize uygun gelen bir iki cümle almaktasınız. Bu suretle bizim size atfettiğimiz düşüncelere katiyen sahip bulunmadığınızı belirtiyorsunuz. Bu bizi ancak pek bahtiyar eder. Hatta bu hususu mensubu olduğunuz gazetelerde de belirtirseniz çok faydalı bir iş yapmış olursunuz.

Ancak sizin yazılarınızdan bizde kalan intiba bunun tamamiyle aksidir. Bu bakımdan yazılarınızın tamamını inceleyip size gerekli cevabı vermek istiyoruz. Halbuki Times ve Econonıist'in üç yıllık koleksiyonlar rı bizde muhafaza edilmemektedir. Bunları İngiltere B. Elçiliği Basın Ataşeliğinden rica ettik.

BU yazıların tamamının sizde bulunduğu anlaşılıyor. Acaba gerçeğin meydana çıkması için bunların tarafımızdan gözden geçirilmesine müsaade eder misiniz ? Tabii bu çok centilmence bir hareket olur.

Cevabınıza intizar ettiğimizi saygılarımızla bildiririm.

AKİS Mecmuası
Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

II

Sayın
İngiltere B Elçiliği Basın Ataşeliğine
Ankara

Mecmuamızda çıkan bir yazı dolayısıyla Ankaradakl Times ve Economist yazarı David Hotham mahkeme yoluyla bir tekzip göndermiştir.

Bu tekzibinde 1860 dan bu yana yazmış olduğu bava yazılardan kendine uygun gelen bir iki cümle almaktadır. Tabii bu çok rahat bir usûldür.

Bizde Times ve Economist'in koleksiyonları mevcut değildir. Bu konuyla ilgili olarak hazırtıyacağımız cevap için David Hotham'ın bahis konusu ettiği yazıların tamamını gözden geçirmek gerekmektedir.

Acaba bu koleksiyonlar sizde mevcut mudur ve bizim bunları gözden geçirmemiz kabil midir?

Yahut bunlar herhangi bir şekilde temin olunabilir mi?

Bu hususta vereceğiniz bilgi çok makbule geçecektir.

Saygılarımla

AKİS Mecmuası
Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

(Ankara 5. Sulh Ceza Mahkemesi eliyle aldığımız tekzipte.)

Tekzip6nisa

N1963tar ihlisay

Isında, AKİS, Türkiye hakkındaki yazılarımın devamlı bir şekilde düşmanca ve ihtilâlden beri vermiş olduğum haberlerin ve yapmış olduğum yorumların hemen hepsinin yanlış olduğunu iddia ederek bana şiddetle saldırmaktadır.

Makalede şahsıma karşı bol bol rastlanan hakaretleri bir tarafa bırakarak, AKİS'in, yaptığımı iddia ettiği "yanlışlıklar" ve "yanlış tefsirler" üzerinde duracağım. AKİS, bana bu saldırısında talihsizliğe düşmüştür; çünkü, yazılarımdan pasajlar göstererek, AKİS'in iddialarının doğru olmadığını isbat edebileceğim gibi, onun iddialarının tamamen aksini yazmış olduğumu da kolayca isbat edebilirim:

(1) AKİS diyor ki: "İhtilâl, bu İngiliz gazeteci için bir sürpriz oldu".

Oysa, 28 Nisan 1960 tarihli TIMES'de şunu yazmıştım: "Bir iç harp özelliği gösteren bir parti mücadelesinde Türk Ordusu kolayca hakem olabilir.... Bay İnönü'nün, -Atatürk'ün silâh arkadaşı, İstiklâl Harbi ve Lozan Kahramanı veya yalnız eski bir general olarak- Ordu ile kuvvetli şahsi bağları vardır. Bu bağ, C.H.P. için çok önemli olabilir."

Bu cümleler, ordunun müdahalesi ihtimalini mümkün görmeyen hır kimsenin sözlerine benzemekte midir? Devam ediyorum:

TIMES 23 Mayıs 1960:

"Sekiz yüz Harb Okulu öğrencisinin, yüz kadar subayın da katıldığı dünkü yürüyüşü, Bay Menderes'in hükümetini, her halde, şimdiye kadar olan her olaydan daha çok sarsmıştır. Ordu ilk defa sahneye çıkmış bulunuyor".

Aynı makalede biraz sonra,

"Türk çevrelerince Menderes hükümetine bir ihtar olarak tefsir edilen dünkü olaylar, burada, buhranın başlamasından bu yana en önemli olay olarak telâkki edilmektedir" demekteyim.

Nihayet, Mayıs'ın 25'inde gönderdiğim ve 26'sında basılan mesajımda şunlar bulunmaktaydı:

"İnsan, halkın, ordunun şimdi ne yapacağını beklediği hissine kapılıyor.

Bu pasajlar, İhtilâlden takriben bir ay önce, Ordunun, müdahalesiyle bu çıkmazı çözebilmesinin mümkün ve muhtemel olduğunu kavradığımı açıkça gösterir.

Böylece, AKİS, ilk yargısında tamamen yanılmış oluyor.

(2) AKİS. diyor ki: "Hotham. Türkler'in bir ihtilâlden sonra demokratik rejime geçebileceklerine katiyen ihtimal vermedi. Askerlerin iktidarı bırakmayacakları kanısında idi. Ne Türkiye'yi, ne Türkler'i, ne de Ordu'nun hususiyetlerini ve temayülünü biliyordu".

Oysa, ısrarla tam aksini yazmış bulunuyorum:

TIMES, 26 Mayıs 1961: "Türkler demokrasiye bağlanmışlardır. 24 Haziran 1960'da, B.M.M. salonlarında vakur bir merasimde, Cunta üyesi subaylar kürsüye teker teker gedmişler ve memleketlerinde demokratik rejimi kurmak hususunda andiçmişlerdir. Daha sonra, İktidarı devretmek için.... kanunla kesin bir tarih tesbit edildi. Türkiye, böylece, ideolojik bakımdan bağlanmıştır. İşin en ilginç yönü şudur ki, bu ideale en çok bağlananlar bizzat subaylardır".

TIMES, 6 Şubat 1961: "Ordu, geçen Mayısta açıkça ifade ettiği demokrasiyi yeniden kurma niyeti île iktidarı ele aldı. Kötümserler alay edebilirler; fakat ordu bu niyetinde kesinlikle samimidir".

Aynı makalede, daha sonra şuna dokunulmaktadır: "...sivillere idareyi yakında bizzat M.B.K. geri verecektir".

TIMES, 13 Haziran 1961: "Bugüne değin askerî önderlerin iktidarı sivil bir hükümete devredeceklerine dair verdikleri sözden döneceklerine veya askeri kuvvetlerin seçimlerin ilkeleri üzerinde anlaşamadıklarına dair belirti yoktu»".

TTMES, 21 Eylül 1961: "İdamların acı ilâç tadı veren etkisinden sonra seçimlerin telâşlı faaliyetleri gelmektedir,... İktidarın sivil hükümete devredilmesine müteallik seçimler 15 Ekimde yapılacaktır. Ordu-liderleri, adaletin tevzii işini tamamladıktan sonra, kendilerini, Türk İhtilâlinin hedefi olarak ilân ettikleri demokrasinin kurulmasına adamış bulunuyorlar".

ECONOMİST, 14 Ocak 1961: "Askerler.... iktidarı bu yıl içinde devredeceklerinde gerçekten samimi görünüyorlar".

ECONOMİST. 9 Eylül 1961: "Seçimler 15 Ekimde yapılacaktır. Bundan sonra, M.B.K., seçilen hükümet, kimlerden meydana gelirse gelsin, iktidarı devredecektir".

ECONOMIST, 21 Ekim 1961: "Mayıs ihtilâlini yapan ikili kuvvetin, yani subayların ve Kemalist aydınların, hâlâ arzularını kabul ettirecek kuvvette olduklarını düşünmek doğrudur. Fakat, bu kuvvet ideolojikman bağlanmıştır ve batı tipi bir demokrasiye kendini gerçekten adamış görünmektedir. **Her** ikisi de serbest ve âdil olan Temmuz'daki Anayasa referandumu ve şimdiki seçimler bunun delilleridirler".

TIMES, 14 Haziran 1960: "Memlekette en güçlü şekilde teşkilâtlanmış kuvvet olan Türk Ordusu, hemen hemen müttefikan bütün gücünü ilerlemeğe vermiştir. Türk tarihinde bu ilk defa yapılmamaktadır. Türkiye'de ordu, batıda sık sık olduğu gibi, sağ kanada, dini taassuba bağlılıktan çok uzak kalarak daima liberal ve ilerici fikirlerin kaynağı ve teşvikçisi olmuştur. Türkiye'ye ilk batı etkileri ordu yolu ile girmiştir".

ECONOMIST, 30 Haziran 1962' "Yeryüzünde şimdiye kadar hangi askeri Cunta, 17 ay elinde bulunduğu iktidarı terk etmiş, gerçekten hür seçimler yapmış, iki Meclisli bir parlamento kurmuş ve Senato'nun nisbi mütevaziliğine sessiz sedasız çekilmiştir? Bütün bunları Türk Cunta'sı yapmıştır".

Bütün bunlar karşısında şu nasıl söylenebilir:-"Hotham Türkler'in bir ihtilâlden sonra demokratik rejime geçebileceklerine katiyen ihtimal vermedi"..

(3) AKİS diyor ki: "Hotham, referanduma gidilmeyeceğini söyledi". Bu da tamamen hilâf-ı hakikattir. AKİS'i, şimdiye kadar yazdığım bütün yazılar içinde, referandumun yapılmayacağına dair sadece bir tek cümle göstermeğe davet ederim. Kaldı ki, 7 Temmuz tarihli TIMES'de şunu yazmıştım: "Yeni Anayasa'nın pazar günü yapılacak referandumu için Türkiye'nin her yerinde hazırlıklar görülmektedir v-s.".

(4) AKİS diyor ki: "Ordunun iktidarı vermeyeceğini bildirdi". Bu iddia da, yukarıdaki pasajlarla açıkça çürütülmüş bulunmaktadır. Acaba, AKİS, bunu nerede söylediğimi gösteren misâlleri lütfen verebilir mi?

(5) AKİS diyor ki: "Seçimlerin olmayacağını yazdı". Öyle sanırım ki, yukarıdaki pasajlar, bunun da aksini yeterlikle isbat etmektedir.

(6) AKİS diyor ki: "Ondan sonra Hotham hep Türkiye'de bir askeri ihtilâli müjdeledi".. "22 Şubatta biraz ümitlendi, kuvvet dengesinin

22 Şubatçılar'ın lehinde olduğunu söyledi..."

Bu iki yargı da tamamen uydurulmuştur. Gerçek şudur ve onu kabul etmeğe tamamen hazırım: Bilhassa 24 ve 25 Temmuz 1962 tarihli TIMES'de. eğer 5 yıllık plân ve gerekli reformlar Türkiye'de kabul edilmezse ileride her hangi bir barışıklığın çıkacağını ön gördüm, ve özellikle plânın başarıya ulaşmasını sağlamak için batı ülkelerine Türkiye'ye malt yardım yapmalarını tavsiye ettim. İkinci bir ihtilâli Türkiye için ancak bir felâket telâkki ettiğim, makalelerimden kesin bir açıklıkla anlaşılmaktadır.

25 Temmuz 1962 tarihli makalemden bir cümle daha zikretmek istiyorum:

"Beş yıllık plânın başarısı yalnız Türkiye için değil, fakat aynı zamanda Batı için de hayati önemi haizdir. . . . Batının, plânı tam anlamıyla desteklemek için kuvvetli sebepleri vardır".

İmdi, bu durum, su cümle ile nasıl bağdaştırılabilir: "Hotham, Türkiye'de bir askeri ihtilâl müjdeledi"?

(7) 14'ler meselesi: AKİS diyor ki: "İlerici ve solcu diye tanıttığı -evet, ilerici ve solcu sosyalist!.- Türkeş'in duruma hâkim kalacağı tezini savundu. Bu tez 13 Kasım'da fiyaskoya uğradı".

İlk önce şunu söyleyeyim ki, hiçbir zaman 14'ler veya Türkeş'in şahsının "...hâkim kalacağı"nı söylemedim ve hatta ima dahi etmedim.

Türkeş'in fikirleri hakkında AKİS bir kez için gerçeğe yaklaşmakla beraber, gene de yazdıklarımı çiçeğe uymayacak şekilde tahrif etmiştir:

İki kere, Ondortler'in beyanatlarında esas itibarile solcu fikirlerin bulunduğunu yazdığım doğrudur. Fakat, bunların, iktidarda iken verdikleri beyanatların, Türkiye'de yapılması gereken reformlarla ilgili olduğunu kim inkâr edebilir? Ben, AKİS'in iddia ettiğinin aksine, hiçbir zaman Albay Türkeş'in şahsen bir solcu olduğunu yazmadım.

(8) Nihayet Bayar'ın tahliyesi hakkında AKİS diyor ki: "Hotham'ın haberlerinde bildirdiği şuydu: Bayar hapishaneden çıkınca halk, onun lehinde, içten gelen öyle büyük bir gösteri yapmıştı ki, hükümetin bundan ödü patlamıştır. Bunun üzerini sokaklara hükümet taraftarları kasden dökülmüş, bunlar güvenlik kuvvetlerinin Müsamahası altında A.P. ni ve gazetelerine tahrip etmişlerdi".

Bu, sanki benim yazımdan iktibas edilmiş bir pasaj gibi gösterilmektedir. Fakat, ben asla bu yolda bir şey yazmadım. Acaba, AKİS bu cümleleri nerede yazmış olduğumu bana gösterebilir mi?

Artık, AKİS'in her iddiasının gerçeğe aykırı ve bir çoğunun da gerçeğin tam tersi olduğunu göstermiş bulunuyorum.

Son olarak şunu ilâve edeceğimi Türkiye gibi bir ülkede, Başbakan'ın damadı tarafından çıkarılan bir dergide gerçeğe aykırı bir iddianın biri değirini takiben icad edilmesini ve bu suretle büyük bir gazetenin muhabirine hakaret edilmesini ve ona vahim mesleki zarar verebilecek haksız ithamlarda bulunulmasını hayrette karşılıyorum.

David HOTHAM

Olay Basın Yayın ve Turizm Bakanlığında yulardan beri - hesapsız, kitapsız yapılan keyfî tasarrufların yeni bir örneğini teşkil etti. Ay Yıldız Mattbaasına karşı girişilen bu taahhütle Nimet Arzıka uydurma kitabının satışında hayalinden dahi geçirmediği bir maddi menfaat sağlanırken, matbaaya da kitabın peşinatsız baskısı için gerekli garanti verilmiş oluyordu. Ancak olaylar zinciri sadece bu sipariş fiyaskosundan ibaret kal madı. Dedikodu sütunlarında püriten lik satan yeni ticari deha Nimet Arzıka gösterilen bu kolaylık hafızalardan henüz silinmeden bakanlık koridorlarında kulaktan kulağa fısıldanan ikinci bir havadis duyuldu: "Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü müşavirlerinden Yusuf Mardin, kendi yolsuzluğunu tahkik etmek üzere Londraya gitmiştir İkinci haber, birinciyi de bastırdı''

Meselenin aslı ancak, aradan birkaç gün geçtikten sonra öğrenilebildi. Bundan iki ay kadar önce Dino de Laurentis, İstanbulun fethiyle ilgili olarak bir film çevireceğini söylemiş ve bu sebeple -her türlü masraf kendisine ait olmak üzere- bir müşavir gönderilmesini istemişti. Bu arada ilgililerin aklına Yusuf Mardin geldi. Cambridge Üniversitesinde konferans vermek üzere İngiltereye davet edilen Mardin bu iş için biçilmiş kaftandı. Mardin, Laurentis'in senaryosunun hazırlanması için aylığı 640 dolar üzerinden angaje edildi. Roma, - Londra gidiş geliş yol parasıyla, gündeliği 17 dolardan 170 dolarlık harcırah ücreti Basın Yayın ve Turizm Bakanlığı tarafından ödenerek Romaya gönderildi. Mardin 1959 yılında Londra Basın Ataşeliğinde bulunduğu sıralarda 15 bin liralık esrarlı bir yolsuzluğa adı karışmış; aradan geçen dört yıl içinde ataşelik tahsisatından harcanan bu paranın nereye gittiği -bir türlü anlaşılamamıştı. Bazı kayıtlara dayanılarak bu 15 bin lirayla bakanlık için ham film alındığı ileri sürülüyordu ama bu sadece bir tahminden ibaretti ve herhangi bir kayıt mevcut değildi. Merdinin İngiltere seyahatinde derhal bu mesele akla geldi. Belki ataşelik defterlerinde böyle bir kayda rastlanabilirdi. Gerçi, doğrusu istenilirse, Yusuf Madinin dürüstlüünden şüphe etmeye hakkı bulunacak tek insan yoktur ve Mardin o bakımdan ter temiz bir kimsedir. Ama böylece Mardin, kendi hakkında ileri sürülen bir yolsuzluk iddiasını tahkik etmekle görevlendirildi.

Dünyanın hiç bir yerinde eşine rastlanmıyacak kadar eğlenceli alan bu yeni oto-kontrol sisteminin mucitleri, bakanlığın en yetkili iki şahsı olan düşman kardeşler, Altemur Kılıç veya Genel Müdür Nejat Sönmezdir. Ancak her ikisi de bu işlerle kendisinin ilgilenmediğini iddia ettiklerinden asıl buluşun kime ait olduğu bir türlü kestirilememektedir. Bakanlığın birinci derecede sorumlusu olan Karasapan ise bu fani dünyanın işleriyle pek ilgilenmeyerek odasına kapanıp pembe rüyalara dalmayı tercih ettiğinden hemen herkes onun bu çorbada tuzu olmadığından emindir. Geçirdiği hastalıktan sonra Karasapanın dalgınlığı zaman zaman protokol kaidelerini alt üst edecek kadar ileri gitmektedir. Hatta bundan bir süre önce, Senato Başkanı Suat Hayri Ürgüplünün yemek davetim dahi unutmuş ve Ürgüplünün bekleyişinden bihaber. Baraja giderek çam kokuları arasında kendine mükellef bir ziyafet çekmiştir!

Ekmek

"Önce ekmekler bozuldu"

Anadolunun olduğu kadar İstanbulun da bellibaşlı gıdasını ekmeğin teşkil ettiğini inkâra imkân yoktur.

Bir avrupalı veya amerikalı ekmeği garnitür olarak yemeğin yanında yediği halde bizler, ekmek yemezsek doyduğumuzu anlayamayıp.

Ekonomik zaruretler, alışkanlıklar vesaire, vesaire.... Fakat bu birinci derecedeki gıda maddemiz istihlâkiyle orantılı olarak gayrisıhhî şartlarla hazırlanmakta, gayrisıhhî şartlarla satışa çıkarılmaktadır.

Ekmeğin hamur veya lezzetsiz olmasını bir yana bırakımı, sadece elden ele geçerek satılması bile mikrop taşıması bakımından kâfi derecede sıhhate ve dolayısıyla, gıda maddeleri nizamnamesine aykırı bir durum arzetmektedir.

Bir, Avrupada, naylon torbalarda veya parlak jelatinli kâğıtlara sarılmış olarak dağıtılan ekmekleri düşününüz, bir de bizim başlıca gıda maddemiz olan zavallı hamurlarımızı...

Alıştık da gözümüze çarpmıyor. Ama bundan birkaç yıl önce, Yunanistan ve Yugoslavya üzerinden Avrupaya trenle giden bir türk, Edirneden aldığı ve Yunanistanda bitiremediği ekmeği Yugoslavyada çıkarmak mecburiyetinde kalmış yemek için değil de, artık atmak için- Yugoslavlar dünyanın sekizinci hârikasını görmüş gibi ekmeğin üzerine yığılmışlar ve bu simsiyah hamurun Türkiyeden mi geldiğini sormuşlar. Bizimki utancından, "Türkiyeden" diyememiş di, "Yunanistandan aldım" deyivermiş!..

Trende bu ekmeğin münakaşası 45 dakika sürmüş ve Yugoslavlar Yunanistana buğday yardımı yapmadığı için kendi hükümetlerini acı acı tenkit etmişler. İşte, yediğimiz ekmek budur! Ekmek kalitesinin ıslahı için arada bir nükseden çalışmalarımız da vardır. O zamanlar Toprak Ofis, değirmenler ve fırıncılar hep bir ağızdan, fakat hiç biri diğerini tutmayan bir beyanat cezbesine kapılırlar.

Birbirini tutmayan dedik ama. haddizatında her sektör başka başka ifadelerle olmakla beraber, ayni şeyi söyler. Kendisi kabahatli değildir. Ekmeğin bozuk ve kalitesiz çıkmasının asıl suçlusu, diğer iki sektördür.

Böylece ortaya üç suçsun ve mağdur müessese ile, altı kabahatli çıkar. Gazetelerde, bu kördöğüşü 15-20 gün sürer, ondan sonra gazeteler ve halk, yapılan yaygaradan bıkar,

Belediye yılar, böylece yeni Bir kampanyaya kadar ekmek isi uykuya yatar.

Arada, modern fırınlar kurup ekmeği yenilebilir bir madde haline getirmek için Belediyenin faaliyete geçeceğinden bahsedebilir ama, tabii bunlar da hayal seviyesini asamayan teşebbüsler olarak kalır.

Bu derdin çaresi

Oysa ki İstanbulun ekmek meselesi, ancak ekmek fabrikaları kurmak suretiyle halledilebilecek bir mahiyet arzetmektedir. Dâvanın tek başına halledilemeyeceği, senelerden beri ferdi teşebbüslerin giriştikleri fabrika faaliyetlerinin neticelenememesinden anlaşılmaktadır. Fırıncıların bu konuyu toplu olarak hailedemiyecekleri, daha doğrusu, halle yanaşmıyacakları da artık anlaşılmıştır. Bu bakımdan, Belediyelerin önderliğinde kurulması gereken şirketler bu işi üzerlerine almalıdırlar. Belediyelerin de bu işi kendi imkanları ile halledemiyeceği gözönüne alınırsa ekmekten "fabrika fonu" isminde bir ücret almanak bu dâva realist edilmelidir.

Halen İstanbul Belediyesi 7000 ekmeklik un çuvalı üzerinden günde 700 lira almaktadır ki bu miktar yılda 250 bin liraya varmaktadır. Halbuki İstanbulda kurulacak en az 40-50 ekmek fabrikası için arsa, bina, fırın, tesisler, nakil vasıtaları vesaire ile 35 milyon liraya varan bir kapitale ihtiyaç vardır. Böylece günde 700 lira ile 35 milyon lirayı ancak 140 senede toplamak kaabil olabilecektir.

140 sene!..

İnsanın, Türkiyede daha 140 sene ekmek fabrikası kurulamıyacağını düşündükçe aklını oynatası gelmektedir. Bunun için, bu işe bir çare bulunması zamanı gelmiş de geçmek üzeredir. Yapılan hesaplara nazaran beher ekmek başına fon için 2 kuruş alınacak olursa, İstanbulun günlük 1 milyon olan ekmek sarfiyatından günde 20 bin lira, bir senede de 7 milyon lira sağlamak kaabil olabilecektir. Böylece, 5 yıl zarfında 35 milyon lirayı toplamak imkân dahiline girecektir.

Böyle bir fon için bir kânun çıkarmak gerekeceği aşikârdır. Bu kânunda nüfusu 200 bini aşan belediyelere fabrika mükellefiyeti yüklenecek olursa, kısa zamanda -140 seneye mukabil 5 sene ekmeklerin bugünkü iptidai imalât şeklinden kurtulması kaabil olabilecektir.

Kaldı ki beş yıl bu işe başlamak için ilk tarih değil şehirlerin ekmek davâsını tamamen halletmeleri için son tarihtir. Yoksa, ikibuçuk - İç sene sonra şehirlerde ekmek dâvası yarı yarıya halledilmiş duruma gelebilecektir,

Fırıncılar kızmasın:

Esasen Belediye, topladığı paralarla inşa edeceği fabrikaları hisse senedi. karşılığında özel sektöre satacağı için, eldeki para daima devredecek, hattâ bir müddet sonra ekmek fabrikası yerine, toplanan paralarla başka işler de -meselâ okul vesaire gibi- yapmak imkân dahiline girecektir.

Bu işin yürüyebilmesi için evvelâ gözönünde tutulması gereken husus fırıncıları memnun etmek olduğunu kat'iyen akıldan çıkarmamak lâzımdır Zira, ekmek fabrikası işine evvelâ fırıncılar çelme takacaklar şimdiye kadar hep böyle olmuştur- ve bunda muvaffak da olacaklardır. Binaenaleyh, fırıncıların menfaatlerini haleldar etmemeye çalışmak lâzımdır. Bunun için, çıkarılacak hisse senetlerini evvelâ fırıncıların Almasına imkân vermelidir. Şimdiki fırınların, bulunduğu yerlerin ekmek satış mahalleri olarak kullanılacağı önceden tespit edilmeli ve bu. suretle, fırıncıların işsiz kalmayacakları garantiye alınmalıdır.

Fırıncılardan bazılarının çalışanları yerleri kira ile tuttuklarını ileri sürecekleri de gözönüne alınmalıdır. Bu durumdakiler için, kurulacak anonim şirket, ekmek tevzi mahalleri kuracağını ve o civardaki fırıncıya hakkı müktesep tanıyacağını evvelden söylemelidir.

Ekmek tevzi mahallerinde, başka gıda maddeleri de satılabileceği "için, fırıncılar halen kazandıkları; parayı sağlayabilecek duruma gelebileceklerdir. İlk anda fırıncılara bu suretle daha fazla para kazanabilecekleri akla gelebilecektir. Ama unutmamak lâzımdır ki, fırıncılar bugün çeşitli meşru veya gayrimeşru yollarla çık daha yüksek kârlar sağlıyabilmektedirler. Diğer gıda maddeleri satışı fakat ayni şekilde modern ve temiz olarak- fırıncıların kârlarını ancak şimdiki seviyeye getirebilecektir.

İstanbul şehri için arsa ve bina bedeli olarak 40-50 fırın 15-16 milyon liraya çıkacaktır. Bu fırınların makineleri 1 milyon dolar civarındadır ki; gümrük vesairesiyle 15-16 milyon da o tutmaktadır. 4 milyon liraya da 100 kamyon satın alınacak olursa, 35 milyon liranın hesabı kendiliğinden meydana çıkar.

Makinelerin nereden ithal edileceğine gelince, anlaşmalı memleketlerden bunların temini kaabil olabilecektir. Meselâ, önümüzdeki günlerde ilânı beklenen İsrael Ticaret anlaşmasıyla bu meselenin kolayca halli kaabildir. Zira İsrael, fırın makineleri sanayiinde çok ileri bir durumdadır. Bu surette 1 milyon dolarlık dövizin sarfına lüzum da kalmıyacaktır.

Herhalde ekmek fabrikası işi bir an önce halledilmelidir artık.. İnsanların ekmek yerine pasta yemeleri tavsiyesi yüzlerce yıl önce yapılmış, fakat bunun hiç de tatbik "kabiliyeti olmadığı anlaşılmıştır!

Ekmek meselesi en az televizyon kadar önemli bir dâvadır!..

İdare-i Maslahat

Fasih İNAL

Ortada sene bir kararname dâvası var: Gümrüklerdeki malların satış suretiyle tasfiyesinin bir yıl süre ile durdurulduğuna dair 6/378 sayılı ve 28 Nisan 1963 tarihli kararname...

"Sanayi Bakanlığının yazısı üzerine çıkarılan Bakanlar Kurulu karart ile ithal müsadesi olmadan veya ithal müsaadelerinde yazılı olanlar dışında gümrüğe getirilmiş malların gümrüklerce satış suretiyle tasfiyesi bir yıl geri bırakılmıştır. Bu karar, yâni, tasfiye suretiyle satışın bir yıl geriye bırakılması çeşitli sebeplere dayanmaktaydı. Bir kere. bir takım ithalâtçılar ithal listelerinde bulunmayan malları getirtmekteler, gümrüklerde muayyen bir süre bekledikten sonra açık arttırma ile satılan mallarını gene kendileri satın alarak piyasaya çıkarmaktaydılar. Alınan karar evvelâ bu gayrimeşru yolu önlemek gayesini gütmekteydi.

İkinci sebebe gelince... Listelerde bulunmayan mallardan birçoğu memlekette imal edilenlerdir. Bunların ne şekilde olursa olsun satışa çıkarılması yerli sanayii sarsmaktaydı. 6/878 sayılı karar bunun da önüne geçmiştir.

Üçüncü sebep ise, sanayiciler tarafından getirilmiş, fakat çeşitli ihtilâflar yüzünden çekilememiş malların satışı halinde memleket sanayiinin müşkül duruma düşmesini önlemekti.

Bellibaşlı sebepleri bunlar olan 6/378 sayılı karar, 28 Nisan 1963'te sona ermiş bulunmaktadır. Yâni, gümrüklerdeki malların satışına tekrar başlanabilecektir.

Şimdi, biliyoruz, "Sen merak etme, biz idare ederiz" denilecektir.

İdare ederiz, idare ederiz...

Peki ama, biz bu idare-i maslahatçılıktan hiç kurtulamıyacak mıyız yâni? Bir işin yapılmasına ldareten karar verilmesinin imkânsız olduğu kadar, yapılmamasına karar verilmesinin de kaabil olmadığı bir hukuk devleti haline ne zaman gelebileceğiz?

Tabiatıyla, her idarenin bir mucip sebebi vardır. Bununki de, gümrüklerdeki malların bir defaya mahsus olmak şartıyla ithaline nasılsa izin verileceğidir, herhalde...

"Eh, nasılsa böyle bir izin çıkacak, öyle ise gümrüklerdeki satışları bir müddet için durdururuz" denilmiştir muhakkak.

Halbuki, gümrüklerdeki malların topyekûn ithali konusunda ithalâtçılar arasında, 5 Mayısa kadar cevap vermeleri şartıyla bir anket açılmıştır. Bu anketin cevaplan on gün içinde tasnif edilecek, 15 Mayıs sıralarında da müsteşarlar seviyesinde bir toplantı yapılarak, genel ithal kararının prensipleri tespit edilecektir.

İşin her Bakanlık tarafından ayrı ayrı incelenmesi, belki de özel sektörün, yâni Odalar Birliğinin fikrinin alınması, Bakanlar Kurulundan kararname çıkması, bu kararın Resmî Gazetede ilânı -Bu, kilit hikâyesi olmadığı için, Resmi Gazetede herhalde ilân edilir artık!- en azından 1 Haziran - 15 Haziranlık bir meseledir.

Bu bir buçuk aylık devre zarfında, kanunun âmir hükmü bir idari kararla durdurulacaktır. Peki ama, ne hakla?

Bir işin tatbik edilmesi -veya edilmemesi- haddizatında çok faydalı olabilir. Ama bu faydayı sağlayabilmek için bir takım formaliteler vardır ki, onları ihmal etmeye imkân yoktur. "Canım, formaliteleri de biraz ihmal ediversek ne olur sanki?" denilecektir.

Hiç... Hiç bir şey olmaz tabii... Sadece etrafa, hukuk devleti olduğumuzu İddia ve ispatta oldukça müşkülâta uğrarız.

Yok. "Kim takar hukuk devletini, dumanı doğru çıksın da..." düşüncesi hakimse, ona da bir diyeceğimiz yok tabii...

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Pakistan

Toplantılar, toplantılar...

Bu hafta içinde Karaçide toplanan Cento Bakanlar Konseyini, şimdiye kadarki toplantılarının gündeminde bulunmayan bir mesele da meşgul edecektir. Bu mesele, geçen sonbaharda Çinin Hindistana hücum etmesiyle ortaya çıkan gelişmelerle ilgilidir. Hatırlanacağı üzere, bu tecavüz karşısında, gerekli askeri hazırlıkları uzun müddetten beri ihmal etmiş olan Hindistan çok müşkül bir duruma girmişti. Takip etmekte olduğu tarafsızlık politikası icabı, büyük devletlerden hiç birisiyle savunma konularında işbirliği halinde de değildi. Bu durum karşısında, başta Birleşik Amerika ve İngiltere olmak üzere batılı devletler süratle bir Hindistana yardım kampanyası açmak ve bu ülkeye silâh sevketmek kararını almışlardı. Keşmir ihtilâfı dolayısıyla Hindistan ile arası eskiden beri açık olan Pakistan batılıların bu kararından hiç hoşlanmadı, Hindistana sevkedilen silahların Keşmirde kendisine karşı kullanılacağım iddia ediyordu. Pakistanın bu muhalefetine rağmen silâhlar şevkedildi. Bu olay Pakistanın, batılı devletlere karşı tavrını değiştirmesine sebep oldu. Hükümet bir taraftan Çinle karşılıklı saldırmazlık ve dostluk paktı imzalamak için temaslar yapmaya başladı, diğer taraftan da kendi kontrolü altındaki basın kanalıyla Birleşik Amerikaya karşı şiddetli bir kampanyanın açılmasını sağladı Bu arada, çok tuhaf olaylar da ortaya çıktı. Birleşik Amerikanın Hindistan Büyük Elçisi John K. Galbiraiht'in çocukları, evlerindeki kediye "Ahmet" adım vermişlerdi. Halbuki Ahmet Hz. Muhammedin isimlerinden biriydi. Bu mesele, din adamlarının şiddetli beyanatlarına vesile verdiği gibi, Parlâmentoya da getirildi. Gözden kaçmayan şey, hükümetin Amerikaya karşı girişilen hissi kampanyanın önüne geçmek için hiç bir tedbir almayışı ve hattâ el altından bunu destekleyişiydi.

Karaçideki Cento toplantısında bu konu üzerinde uzun boylu durulacağı kolayca tahmin edilebilir. Herhalde batılılar, Pakistana, geçen yıl Hindistana yapılan yardımın kaçınılmaz olduğunu anlatmaya çalışacaklar ve ondan kendilerine karşı açılan kampanyaya bir son vermesini, Çinle flört etmekten de vazgeçmesini isteyeceklerdir. Buna karşılık Pakistan, herhalde kendisine yapılan yardımın azlığından şikâyet edecek, bunun arttırılmasını isteyecektir. Nitekim Eyüp Hanın toplantıya gönderdiği açılış mesajında bu konuya temas edilmiş ve Hindistana yapılan yardımların çokluğundan da dert yanılmıştır.

Aslında, bütün olaylar kaynağını bu yardım konusundan almaktadır: Pakistan hak ettiği kadar yardım alamadığı kanaatindedir. Anti - komünist ve Amerikanın dostu bir ülke olarak kendi aldığı yardımı "tarafsız" Hindistanın aldığı yardımla kıyaslamakta ve bu sonuca varmaktadır. Eyüp Han, Pakistanda batı aleyhindeki cereyanları körükleyerek daha fazla yardım koparmak ümidindedir. Uzun müddetten beri dikkatle hazırladığı bu oyunu bakalım Karaçideki toplantıda da başarıyla yürütebilecek mi?

Cento'nun meseleleri

Bu toplantıda ele alınacak konular arasında Cento üyelerinin tamamını yakından ilgilendiren Orta Doğudaki son gelişmeler de vardır. Kurulmakta olan Birleşik Arap Federasyonunun ortaya çıkaracağı yeni durumla ilgili meseleler uzun görüşmelere sebep olacaktır. Fakat hemen kati bir tavrın takınılacağını da beklememek lâzımdır. Henüz ortada, kurulacak federasyonun nasıl bir istikamette gelişeceğini gösterecek kafi unsur mevcut değildir.

Üzerinde durulacak diğer bir mesele de, herhalde, kürtçülük cereyanının bölgedeki gelişmesi olacaktır. Irak hükümetinin, 'kültlere, kendilerini idare bakımından yeni bir takım haklar tanıyacağını ilân etmesi, bu konunun tekrar su yüzüne çıkmasına sebep olmuştu. Hem genel görüşmelerde, hem de ilgili devletlerin kendi aralarında yapacakları temaslarda bu mesele ele alınacak ve bundan sonraki gelişmeler, karşısında nasıl bir politika takip edileceği esas itibariyle tesbit edilecektir.

Bunların dışında Cento'nun normal toplantılarında ele alınması mûtad hale gelmiş diğer bazı meselelerin de konuşulacağı gayet tabiidir. Bunlar arasında, bölgedeki yıkıcı faaliyetlerle, bilhassa komünizmle ilgili konular, Cento memleketleri arasındaki ulaştırma sisteminin geliştirilmesi, iktisadi yardımın arttırılması gibi konular ilk plânda akla gelenlerdir.

Karaçideki merasimler, müzakereler. Cento'nun iki hararetli gün geçirmesini sağlayacak, sonra pakt tekrar o eski yılan uykusuna yatacaktır.

italya

Seçimler

Bu hafta başında Pazar ve Pazartesi günleri, 30 milyon italyan seçmeni sandık başına gitti. İtalyan cumhuriyetinin dördüncü parlâmentosu seçilecekti. Çift meclis sistemiyle idare edilen İtalyada seçimler her beş yılda bir yapılıyordu. 1958'den bu yana geçen devrenin hesabını, italyan seçmeni, temsilcilerinden bu hafta başında sordu.

Seçim güzel bir havada cereyan etti. Yağmurlu bir gününde olan Venedikin dışında bütün İtalyada güneşli ve ılık bir hava vardı. Bu durum, seçime iştirak nisbetinin büyük

ölçüde yükselmesine sebep oldu. Seçmenlerin % 85 kadarı oylarını Kullandılar.

İtalyada önemli günlerde görülmeği âdet halini alan kavgalara, çatışmalara seçim günü pek rastlanılmadı. Sadece Komo'da, polis karakolunun biraz ilerisine yerleştirilmiş olan saatli iki bomba, patlamadan önce bulunarak imha edildi. Bombaların, muhtariyet isteyen Güney Tirollüler tarafından yerleştirildiği sonradan anlaşıldı. Bunun dışında seçim çok sâkin bir hava içinde yapıldı.

Bu seçim, beş yıl öncekinden çok başka şartlar altında yapılmıştır. İtalya bu seçime, kalkınmasını büyük ölçüde gerçekleştirmiş olarak girmiştir. Sanayileşme yolunda büyük adımlar atılmış, tarımdaki fazla nüfus fabrikalara çekilerek büyük şehirlere yerleştirilmiş, Kuzeyle Birlikte fakir Güney İtalyanın da refahı arttırılmıştır. Bu seçimleri etkileyen ilk önemli değişiklik budur. İkinci değişiklik seçmenle değil, partilerle ilgilidir. Bu devrede partiler arasında sola açılış -apertura- diye bilinen Olay gerçekleşmiştir. Merkez partileri, sol kanat partileriyle koalisyonlar kurmuş, bunun bir sonucu olarak da komünistlerle sağcılar hükümet dışında kalmışlardır. Sola açılış, merkez partilerinin sosyalizan tedbirler almasına yol Açmıştır.

Hükümet, seçimi kazanır da aynı koalisyonu tekrar kurabilirse, yeni devletleştirmelere girişmeyeceğini, fakat bazı önemli reformlar daha yapacağını açıkladı. Bu "sola açılış" da seçimleri etkileyecek unsurlardan birisidir. Merkez partileriyle sol kanat partilerinin işbirliğinden memnun olmayan bu partilere mensup bir takım kimseler, bu seçimde komünistlere, ya da sağcılara rey vereceklerdir. Aksine, memnun olan eski sağcılarla komünistlerin bir kısmı da koalisyonu destekliyecektir.

Propagandanın rolü

Bu seçimleri etkileyen diğer bir unsur da. propaganda vasıtalarında meydana gelen büyük değişmedir. Televizyon büyük etkileme gücü dolayısıyla bu seçimlerin kaderini elinde tutan tek propaganda vasıtasıdır. Televizyonun siyasi amaçlarla kullanılmaya baslaması, propaganda usûllerinde de değişiklik yapılmasını gerektirmiştir. O eski devrin parlak gözlerle süslü edebiyatı yerine bir ocakbaşı sohbeti havalı içinde, ikna edici konuşmalar yapmak zarureti ortaya çıkmıştır. Şimdi yapılan seçimler politikacıların bu usûlere kendilerini ne kadar uydurabildiklerini de gösterecektir. İlk intibalar hiç de müsbet olmamıştır. Partiler kendi müsbet yönlerini ortaya koymaktansa, karşılarındakini kötülemeyi tercih etmişlerdir. Seğmenler bol bol, komünistlerin hürriyetleri ortadan kaldıracaklarım ve memleketi ruslara satacaklarını, Hıristiyan Demokratların baskı gruplarının elinde oyuncak olduklarını, sosyalistlerin komünistlerden farkları olmadığını dinlemişlerdir.

Liberal Partinin, dış politika konularım da tartışma alanına sokma teşebbüsü başarı kazanamamıştır.

Hıristiyan Demokratların esas unsurunu teşkil ettiği dört partili koalisyonun tekrar rahat bir çoğunluk sağlayabileceği kolayca tahmin edilebilir. -Bu yazının hazırlandığı sırada kati seçim sonuçları henüz alınamamıştır-. Eski koalisyon 596 üyeli Mecliste 386 milletvekiline dayanıyordu. Yeni seçilecek 630 kişi -milletvekili sayısı nüfus artışına paralel olarak altmıştır- içinden de aşağı yukarı aynı nisbetin gene merkez partileri ile sol partilerin koalisyonunu destekleyeceği söylenebilir.

Bununla beraber, Fanfani'nin sosyalistlerle koalisyon yapmasından memnun olmayan Hristiyan Demokratların bir kısmı reylerini Liberal Partiye vermeyi tercih etmişlerdir. Milanodan alman ilk neticeler, bu temayülün oldukça kuvvetli olduğunu göstermiştir. Yarısı sayılan oylardan 151 binini Liberallerin aldığı anlaşılmıştır. Hıristiyan Demokratların aldıklan ise 131 bin oydur. 1958'de yapılan geçen seçimlerde o bölgede Liberaller 83 bin 348 oy almışlardı.

Fakat şu ana kadar alınan ilk neticeler, Hıristiyan Demokratların Sade olduklarını göstermektedir. Komünist Partisi de onlardan Sonra gelmektedir. Bununla beraber, italyan siyasi hayatının kati bir yorumunu yapabilmek için seçimlerin sonucunu beklemek lâzımdır.

Sahi, şimdi neredeler ???

Cahide Sonku - Cahit Irgat

Trakyanın en şirin ve hareketli kasabalarından birisi olan Lüleburgazda bölge tiyatrolarının tohumunu atmak için çırpınan iki kişi var. Bunlardan biri topluca, ilerlemiş yasına rağmen güzel olduğu her halinden belli kumral saçlı bir hanım; diğeri ise, sakakları kırlaşmış, keskin hatlı, kartal burunlu bir adam. Türk Tiyatro ve Sinemasında isim yapmış bu iki kişiden birinin adı Cahide Sonku, diğerininki ise Cahit Irgattır.

Sonku ve Irgat, talihsiz "Cahitler Tiyatrosu" denemesinden sonra memleket için çok' hayırlı olan bir işe teşebbüs ettiler. Cahit Irgatın doğum yeri olan Lüleburgaz merkez olmak üzere, bütün Trakyaya şamil bir bölge tiyatrosu kuracaklar ve bütün bölgede temsiller vereceklerdi. Tiyatronun kendileri dışındaki kadrosu da mahalli elemanlardan teşekkül edecekti.

Her iki sanatkârın da hayat hikâyeleri çok ilgi çekicidir.

Artık yıldızları sönmeğe başlamış olan bu iki sanatçının bugün kaderleri birleşmiş bulunmaktadır.

Cahide Sonku

Cahide Sonku 1915 yılında Yemende doğdu. Babası binbaşı iken genç yaşta ölen Cahide, ortaokulu İstanbulda bitirdi. Ortaokuldan sonra tahsiline devam edemeyen Sonkunun, tiyatroya karşı aşırı bir merak vardı. O zamanlar tiyatroya heves eden her gencin yaptığı gibi, Cahide de Halkevlerinde çalıştı ve bazı piyeslerde sahneye çıktı.

Cahide Sonku
"Geçmiş zaman olur ki."

Cahide Sonkunun Şehir Tiyatrosuna intisabı 1932 yılına rastlar. 1932 yılında çok güzel ve gösterişli bir gençkız olan Cahide Sonku, Şehir Tiyatrolarının, o zamanlar pek revaçta olan Operet bölümüne bale olarak alındı. Kısa bir müddet sonra Şehir. Tiyatrolarının en şöhretli yıldızı durumuna gelen Cahide Sonku, önceleri Ekrem Reşit ve Cemal Reşit Rey kardeşlerin operetlerinin balesinde oynadı. Bir müddet sonra Muhsin Ertuğrul, güzel gençkızın baledeki kaabiliyetini sezerek, onu tiyatro, kadrosuna aldı ve yetişmesinde mühim rol oynadı. Cahide, kısa bir müddet sonra, çıkardığı birbirinden parlak rollerle, Muhsin Ertuğrulun ümitlerinin boş olmadığını gösterdi. Şehir Tiyatrosunda "Cürüm ve Ceza", "Karamozof Kardeşler", "Lady Wirdermer'in Yelpazesi". "Su kızı", "Bir Adam Yaratmak" piyeslerindeki ardı ardına oynadığı roller, Cahide Sonkunun yıldızını parlattı.

Sonkunun, isminin Türk Tiyatro dünyasına yayılmasında önemli rolü olan "Cürüm ve Ceza" piyesi ile ilgili çok acıklı bir hatırası da vardır. O sıralarda genç Cahide, annesiyle birlikte oturuyordu. "Cürüm ve Ceza" piyesinde Sonya rolünü oynadığı bir akşam annesini kaybetti. Cahide, hiçbir şey hissettirmeden rolünü büyük bir başarıyla bitirdi. Annesini evde, tiyatrodan bir hademe bekliyordu. Piyes bitip perde indiğinde, Cahide, alkışlara mukabele edemeden, hıçkıra hıçkıra sokağa fırladı ve annesinin başına gitti.

Şehir Tiyatrosuna girişinden Uç yıl sonra Cahide Sonku, rahmetli Talât Artamel ile evlendi. Artamel soyadını taşıdığı devirler ve sonrası, Cahide Sonkunun yıldızının en parlak olduğu zamanlardır. Fakat bu evlilik kısa sürdü; İkinci evliliği, Cahide Sonkunun tiyatro hayatı için hiç de iyi olmadı. Bugünkü sonu hazılayan, belki de bu ikinci evliliği

dır. Cahidenin ikinci esi, "her devrin adamı" olmakla şöhretli, İhsan Doruktur. Bu evlilikle beraber, Cahide Sonkunun bir türlü intibak edemediği bir hayat başladı.

Cahide Sonku, bütün bunların yanında, filmcilik sahasında da bası teşebbüslere girişti. Sonku Film adıyla bir sirkat kurarak, o zamana göre oldukça büyük prodüksiyonlar yaptı. Bir yandan İhsan Dorukun esi olarak uymak zorunda kaldığı sosyal hayat, diğer yandan da filmcilik Cahide Sonku için Tiyatroyu ikinci, hattâ üçüncü plâna geçirmişti, O sıralarda Muhsin Ertuğrulun Ankarada olması yüzünden başsız kalan Şehir Tiyatrosundan ayrıldı ve kendini tamamen filmciliğe verdi. Sonku Film büyük prodüksiyonlar yapti. O günlerin en büyük filmlerinden olan "Vatan ve Namık Kemal" i, Zeki Mürenin ilk oynadığı film olan "Beklenen Şarkı"yı çevirdi. Bu arada, Şehir Tiyatrolarına iki piyes için dönerek, "Yavru Kartal" ile "Hamlet"in Ofelyasını oynadı.

Cahide Sonku için talihsiz devir 1955 yılından sonra başlar. Bu tarihten sonra Cahide, İhsan Doruktan ayrıldı. Arkasından film isleri de parlak gitmedi ve Sonku Film iflas etti. İşte bundan sonradır ki Cahide Sonkunun hayatında bir bocalama devri başladı. Cahide Sonku, her şeyden elini eteğini çekti ve İhsan Doruktan olan kın ile birlikte inzivaya çekildi.

Bu inziva hayatı 1960 yılına kadar sürdü. Bu tarihten itibaren Sonkunun hayatında yeni bir safha başladı. Sonku, kendisi gibi esinden ayrılmış ve hiç bir tiyatroda çalışmıyan Cahit Irgat ile kaderini birleştirdi. İçinde, tekrar sahneye çıkmak için tarif edilmez bir arzu duyuyordu. Öte yandan, küçük yaştan beri Cahide Sonku ile birlikte çalışmaya can atan bir tiyatro sahibi vardı. Neticede, 1901-1962 sezonunda Cahide Sonku ile Cahit Irgat, Haldun Dor men ile anlaşarak, Küçük Sahnede "Taşra Kızı" adlı oyunda sahneye çıktılar. Cahide Sonkunun uzun bir ayrılıktan sonra tekrar sahneye çıkması geniş yankılar uyandırdı.

Ancak, Haldun Dormen Tiyatrosunda da Irgat ve Sonku fazla kalamadılar. Bazı prensip anlaşmazlıkları yüzünden iki ay sonra Haldun Dormen Tiyatrosundan ayrıldılar. Ciddi bir tiyatroda tekrar tiyatro seyircisi karşısına çıkmak fırsatını kaybettikten sonra "Cahitler" adıyla bir tiyatro kurup, turneye çıktılar. Turne hiç başarılı geçmedi. Bu tiyatro sezonu ise Site Tiyatrosunda çalışmaya başladılar. Ama bu da, bir öncekiler gibi başarı sağlayamadı.

Cahit Irgat

Tam üç yıldır Cahide Sonku ile birlikte mücadele eden Cahit Irgat 1917'de Lüleburgazda doğmuştur. İlk tahsilini Lüleburgazda yapan Cahit, Edirne Muallim Mektebine girdi. Okulda derslerden ziyade tiyatro ile ilgileniyor ve şehre gelen her tiyatro ekibini mektepten kaçarak seyrediyordu. Birgün, hocası Ratıp Âşir, Cahide:

— "Sen hiç bir zaman muallim olamazsın. Sen, olsan olsan, oyuncu olursun" dedi.

Cahit, bu sözlerin söylendiğinden bir müddet sonra Edirneden kaçarak İstanbula geldi ve Şehir Tiyatrolarına figüran olarak girdi. Arkasından da Ankarada yeni açılan Ankara Devlet Konservatuarına yazıldı. Orada Saim Alpago, Cüneyt Gökçer ve Ertuğrul İlgin ile birlikte okuyan Cahit Irgat, üç yıl sonra Konservatuardan ayrılmak mecburiyetinde kaldı ve tekrar İstanbula döndü. Şehir Tiyatrolarında küçük rollere çıkmağa başladı. Zamanla kaabiliyettaf isbat ederek büyük rollere de çıktı ve iki büyük piyesi de sahneye koydu. Bu arada, yeni yeni gelişmekte olan yerli filmlerde de oynayan Cahit Irgatın şöhreti bütün Türkiyeye yayıldı.

1948 yılında bir bursla Fransaya giden Cahit Irgat, bir yıl Pariste kaldı. Dönüşte Falih Rıfkı Atayın üvey kızı Mina Urgan ile evlendi. 1951 yılında, Muhsin Ertuğrul tarafından kurulmuş olan Küçük Sahneye girdi. Küçük Sahnede, hâlâ unutulmayan "Godoyu Beklerken" piyesinde eşsiz bir kompozisyon çizdi.

1956 yılında Şehir Tiyatrolarından ve Küçük Sahneden ayrılan Cahit Irgat, Ankara Devlet Tiyatrosu» na giderek "Ümitsiz Saatler"de oynadı. Bir yıl sonra Devlet Tiyatrosundan da ayrıldı- Bir ara Adana Şehir "tiyatrosuna gitti. Mücap Ofluoğlunun Oda Tiyatrosunda da oynayan Cahit Irgat, bu sırada eşi Mina Irgattan ayrıldı. Minadan Mustafa isminde bir oğlu ile Zeynep isminde bir kızı olan Cahit Irgat, bu tarihte.. sonra gerek tiyatroda, gerekse film sahasında uzun müddet iş bulamadı. Cahide Sonkunun hayat hikâyesinde de geçtiği gibi, 1960 yılında iki sanatçı beraber yaşamaya başladılar.

Müşterek teşebbüslerinden tatminkâr bir sonuç alamıyan iki sanatçı. hâlen, Cahit Irgatın babaevinde, Lüleburgazda bir bölge tiyatrosu kurmağa çalışmaktadırlar.. Cahit Irgat tiyatronun organizasyonu ile ilgili işlerle uğraşırken, Cahide Sonku da, etrafına topladığı gençleri yetiştirmektedir.

M U S İ K İ

Orglar

Borular ormanı

Bu hafta Pazartesi akşamı istasyon caddesindeki Konser Salonuna gidenler, Türkiyede bir konserde ilk olarak dinledikleri bir çalgıyla karşılaştılar. Böylelikle, uzun bir süredenberi sahnenin gerisindeki parlak borulardan ne biçim sesler çıkacağını merak edenler sonunda bu meraklarını giderme imkânını buldular.

Yıllarca önce ölen İzmirli iş adamı Edmund Jiro'nun Devlet Konservatuvarına armağan ettiği, Bornovadaki evinde bulunan, org geçen yıl Ankaraya taşınarak Konser Salonuna yerleştirilmişti. Ancak, bu arada çıkan bazı arızalar, meselâ çatıdan sızan yağmur sularının ses boruları içerisine dolması gibi sebeplerle çalfinin bugüne kadar dinlenmesine fırsat bulunamamıştı.

Bu müzik âletinin tarihçesi epeyce eskilere uzanmaktadır. Dev çalgının ceddinin, köylülerin çaldıkları deri tulumlu "gayda"lar olduğunda hiç şüphe yoktur. Bunlar hâlen birçok ülkelerin folklor müziğinde kullanılmakta olduğu gibi, bir çeşit benzeri memleketimizde de Karadeniz bölgesinin halkı tarafından çalınmaktadı. Ağızla üflenerek bir kursak hazneye hava depo edilmesi, sonra da bu havanın düzgün bir şekilde belirli boylardaki borulara sevkedilmesiyle çeşitli perdelerde ve özelliklerde sesler çıkartabilmektedir.

Orgda ise sesler çıkaran borular gaydadakinden çok daha büyük ve dolayısiyle üflemek için. gereken hava çok daha fazla olduğundan bunların ne ağızla, hattâ ne de -"erganun" denilen küçük orglardaki gibi- ayak körükleriyle üflenmesine imkân -vardır. Buna çare olarak ilk devirlerde havayı, alttan gönderilen basınçlı suyun yardımıyla bir hazneye sıkıştırarak sabit ve kararlı bir üfleme etkisi sağlanmıştır. Meşhur bilgin Heron'un ustası ve hocası Ctebitius, Milâttan 170 yıl önce icat ettiği bu çalgıya eski yunan diliyle "Organon hidrolikon = Su orgu" adını vermiştir. Bu da göstermektedir ki bugünkü dilde sadece "org" denilen çalgının dini bir özelliği ve hristiyanlıkla bir ilgisi yoktur. İlk orgda 8 ilâ 15 kadar boru bulunduğu, bunların en uzununun 120 santimetre olduğu ve bütün çalgının ancak bir oktavlık bir diziyi çalabildiği rivayet edilmektedir.

Orgun tarihçesi

Çalgının icadından 12 yüzyıl geçtikten sonra İngilterede, Winchester'de kurulan bir orgun 400 kadar borusu olduğu, iki kişi tarafından çalındığı, bunların herbirinin önünde 20 tuş bulunduğu ve bu tuşların herbirinin ikişer boruya hava üfleyen vanalara kumanda ettiği kesinlikle bilinmektedir. Orga XV. yüzyılda titreyen dilli borular da eklenerek bazı yeni sesler elde edildi. Bu gelişmelere paralel olarak diğer teknik imkânlar da artmış olduğundan, orgun sesine özel renkler ve tonlar katılması hususunda mevcut kısıtlamalar artık tamamiyle aşılmış oldu.

Ancak en büyük ve önemli yenilik, elektrikli pompalarla rölelerin orga uygulanmasıyla meydana geldi. O zamana kadar büyük orgların konserlere "hazırlanması" gerekiyordu. Bu hazırlık, bir adamın bir gün önceden sabahtan akşama kadar orgun hava haznesine hava basması suretiyle yapılırdı. Elektrikli kompresörler bütün bu zor ve kullanışsız metodları ortadan kaldırmıştır. Üstelik, organistin -orgculara verilen ad-, bazıları 5 - 6 metre boyunda olan, kocaman borulara kumanda edebilmesi, önündeki tuşlara basmakla ve bir orkestra şefinin değneğini kullanması kadar büyük kolaylıkla, elektrik röleli vanalar sayesinde sağlanabilmiştir.

Orgun dinleyiciler bakımından en karakteristik yönünü teşkil eden boruları iki grupta toplanır: "Register" ve "stop" boruları. Bu borular tam birer ses dizisini kapsayacak ve orkestranın hemen bütün seslerini çıkaracak şekilde tertiplenmiş ve göze de hoş görünen bir tarzda sıralanmışlardır. Herhangi bir borudan çıkan sesin dalga boyu, o borunun gerçek uzunluğunun dört katma eşittir.

Buna göre, orgda çeşitli sesleri çıkarmak üzere değişik boylarda borular bulunduğu gibi, temel seslerin yanısıra bunların harmoniklerjni -yani iki, üç, dört, beş... gibi tam katlarındaki titreşimleri- elde ederek çeşitli orkestra âletlerinin seslerini taklit edecek şekilde ses kombinezonlarının yapılması imkânı da sağlanmıştır. Böylece org yüzyıllar boyunca orkestranın yerine kullanılmıştır.

Yine salon meselesi

Orgun bir salona yerleştirilmesiyle ilgili bazı önemli teknik problemler vardır. Bunlar, Bornova orgunun Ankara Konser Salonuna yerleştirilmesiyle de ortaya çıkmıştır. Görünüşe göre de henüz ortadadırlar. Önce orgun bütün borularının sahnenin arkasında ve bir arada bulunması en normal şekildir. Salonlara yerleştirilen konser orglarında da büyük çoğunlukla böyle yapılmaktadır. Ayrıca, orgun bulunduğu sahnenin üstüne ve yanlarına ses yansıtıcı, büyük boyda ve yoğun plâkların yerleştirilmesi şarttır. Bu tedbir, orta ve kalın seslerin salona iyi yayılmalarını sağlamak için gerekmektedir. Bilhassa saniyede 15 - 17 titreşimli seslere kadar inen orgun bas notlarında bunların özel bir önemi vardır. Aksi takdirde, bu gibi sesler yutulup kaybolurlar ve duyulmazlar.

Bugün dünyada tarihi değerleri yanında hâlâ teknik niteliklerini kaybetmeksizin kullanıla gelen birçok orglar vardır. Bunların büyük kısmı kiliselerde olmakla beraber, XIX. yüzyıldan buyana konser salonlarına da birer org konulması âdet edilmiştir. Bunların en yenilerinden olan ve inşası 1953 de tamamlanmış olan Londradaki "Royal Festival Hall"-deki orgdur.

Ankarada yapıldığı gibi, orgun bir kısım ve en önemli borularının yan taraftaki bir bölmeye gizlenmesi ve sesin yayılmasının sağlanmamış olması yüzünden üzerinde bir hayli edebiyat yapılan Bornova orgundan, aslında haiz bulunduğu nitelikler bile alınamamıştır. Oysa ki sahnenin gerisinde, bahçeye bakan duvar indirilip geriye alınsaydı, borulara özel bir yer açılabilirdi. Almanyadan. gelen "uzman"ların -orgdan anlasalar bile- salon akustiğinden anlamadıkları görülmektedir. Yoksa ne yapıp yaparlar bu kıymetli, çalgıyı sahnenin arkasına yerleştirmek için bir çözüm yolu arar ve bulurlardı.

R A D Y O

idare

Devran gene ol devran...

Ankara Radyosunun yeni binasının ön kısmında büyük bir oda vardır. Bu büyük odanın arkasında küçük bir oda daha yer alır. Öndeki büyük odada sadece iki kişi oturmaktadır. Küçük oda ise bir kişiye ayrılmıştır. Odalar ve içindekiler aynı servise sağlıdırlar: Türkiye Radyoları Merkez Program Müdürlüğü... Bu müdürlüğün başında Mahmut Tali Öngören bulunmaktadır.

Merkez Program Müdürlüğü, radyoculuğumuzda yeni bir servistir. Aynı ismi taşıyan servislere yabancı ülkelerde rastlamak ise her zaman mümkündür. Bunlar, diğer radyolarla temas sağlamakta, onlardan program veya program materyali almakta ve kendi programlarını veya program materyallerini de onlara göndermektedirler. Bu şekilde, çeşitli ülkelerin, radyo idareleri arasında prog ram alışverişi yapılmakta, milletlerin müzikleri, düşünüşleri, gelenekleri, görüşleri teati edilmektedir. Merkez- Program Müdürlükleri, sayfalarca tutan kataloglar yayınlamaktadırlar. Programların en ince ayrıntılarına yer verilen bu kataloglar sayesinde diğer radyolar istedikleri programları seçip getirtmek imkânını elde etmektedirler. Aynı teşkilata bağlı bütün radyo idarelerinin programları bu serviste planlanmaktadır. Her idarenin birlik ve beraberlik içinde çalışması Merkez Program Müdürlüğü tarafından temin edilmektedir.

Bizim radyolarımızın program işlerini düzenlemek, program mübadelesini sağlamak ve her radyoda yayınlanacak programlar hazırlamak için kurulan Merkez Program Müdürlüğünün ise personeli üç kişiden ibarettir. Bütçesi yoktur. Bu yüzden, birazcık çalışabilir hale gelmesi için üç ay beklemek gerekmiştir. Adamakıllı çalışıp çalışmıyacağı ise 12 Mayıstan sonra Mili olacaktır.

Türkiye Radyoları, 12 Mayısta yas programları devresine girmektedirler. Ankara, İstanbul ve İzmir Radyolarının idarecileri geçen haftalar içinde İstanbulda toplandılar ve yas programlarının ana hatları üzerinde kararlar aldılar. Radyolardan ayrı bir program servisi kurulmasına rağmen, bütün radyolarda söz programlan azaltılmaktadır. Bu, Merkez Program Müdürlüğünün ne dereceye kadar işe yarayacağını açıkça gösteren delillerden biridir. Söz programlarının azaltılmasının sebeplerinin başında, önümüzdeki yaz, kuvvetin müziğe verilmesiyle ortaya çıkacak üstünlükler gelmektedir. Halen yayınlanmakta olan yetersiz söz programlarından dinleyici bu şekilde kurtulmuş olacaktır: Radyolarda, kaliteli söz programı yapacak elemanlar da bulunmadığına göre, dinleyicinin kafasının gürültüyle şişirilmekten kaçınılması hususu, üzerinde durulacak bir başka üstünlüktür. Ne var ki radyoların, ellerinden geleni yapıp, kültür veya eğitimle ilgili programlar yayınlamaları gerekir. Bunu düşünen İstanbul ve İzmir Radyoları, yaz devresi için, Ankaraya kıyasla daha zengin program teklifleri getirmişlerdir. Böylece, bu radyolar, şimdilik kâğıt üzerinde Ankara Radyosunu geride bırakmış durumdadırlar. Başkent radyosunu program bakımından gerçekten, geçip geçmeyecekleri ise 12 Mayısta başlayacak olan yaz programları devresinde belli olacaktır.

Tek ümit: Radyo Kanunu

Söz programlarını özellikle azaltma yoluna giden Ankara Radyosu, önümüzdeki yaz, dinleyicilerini yalnız müzikle tatmin etme amacını gütmektedir. Fakat madalyonun bir de öbür yüzü vardır: Radyonun Program Müdürü, teknisyenleri ve bir spikeri, alman yardımından istifade edilerek Hamburga gönderilmişler dir. Geride kalan programcılardan bazıları da servislerin başına şef olarak getirildikleri için, program yapacak zaman bulamaz olmuşlardır. Bu durum karşısında Ankara Radyosunun yaz programları yapmak, yemlikler getirmek şöyle dursun, eski programlan dahi çıkaracak gücü kalmamıştır.

Bu arada, Hükümetle Radyo arasında da zaman zaman anlaşmazlıklar çıkmaktadır. Bazı Bakanlar yurdiçi gezilerine ait haberlerin Radyo bültenlerine girmemesinden şikâyetçidirler. Resmi makamlar, Radyoyu yine eskisi gibi kullanmak istemektedirler. Verilen red cevapları veya Bakanların gezilerine ait haberlerin en son okunması, bazı kimseler tarafından, Radyonun vazifesini yapmadığı şeklinde yorumlanmaktadır. Gerçi Radyo haber bültenlerinde esaslı bir değişiklik yapılamamıştır ve Radyo bu konuda gerek kendi beceriksizlisi, gerekse imkânsızlıklar yüzünden büyük yanlışlıklara yol açmaktadır. Fakat bültenleri eskisi gibi onun bunun propagandasını yapar hale getirmeğe kimsenin hakkı yoktur.

Radyo teşkilâtı bu şartlar altında hem dış baskılara karşı koymak, hem de kendi içindeki aksaklıkları düzeltmek gibi çetin görevlerle karşı karşıyadır. Bugüne kadar yapılanlar da göstermiştir ki, bu görevlerin yerine getirilmesini becermek her babayiğitin harcı değildir.

Radyolar kendi kendilerini düzeltecek çalışmayı yapamıyacaklarına, bu işi halledemiyeceklerine göre, Radyo Kanunu tasarısının bir an önce çıkartılmasında büyük fayda vardır. Gerçi kanun da, bugünkü fırsatçılık, vurdumduymazlık ve bilgisizlik yok edilmedikçe bir fayda sağlamıyacaktır, fakat bu yolda çalışanlar için tek ümit, yine de bu kanundur.

Daniyal ERİÇ

Konseri veren: Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası.

Konserin yeri: Ankara Konser Salonu.

Günü: 29 Nisan 1963, Pazartesi Saat 20.80.

Yöneten: Otto Matzerath.

Solocular: Friedrich Kleist (org), Mükerrem Berk (flüt).

Program: Tamamen org parçalarıyla Barok çağın bestelerine ayrılmıştı:

1. Bach: Re minör Toccata ve Füg.
2. Reger: Re minör Passacaglia.
3. Kleist: Emprovizasyon.
4. Telemann: Flüt ve e orkestra için silit.
6. Haendel: 4 numaralı org konçertosu.

Konserin özellikleri: Herhalde ilk göze çarpan özellik, Türkiyede ilk defa bir konserde org çalınmasıdır. Bornova orgunun Ankaraya taşınmasından sonra bu müzik sezonunda böyle birçok konserler verileceği ilan edilmişti. Buna rağmen ilk orglu konseri ancak sezon sonunda dinleyebildik!... Ankaralı müzikseverler, görüldü ki, yeni tanıdıkları bu çalgıyı hiç de yadırgamadılar. Hattâ sahnenin sağındaki duvarda, yüksekçe bir yere yerleştirilmiş olan balkona orgcu Kleist ile orgu son defa tamir eden alman ustaların beraberce çıkmasını ve Kleist çalarken ötekilerinin "Stoplarla" oynamalarını espri konusu yaparak "İsa ile Havarileri göğün yüksek katlarında" diyen dinleciyiler de vardı,

Diğer bir yenilik, sahneye ilk kez bir klavsenin orkestrayla birlikte çalmak üzere çıkarılmasıydı. Bilindiği gibi, Türkiyede sadece iki tanecik klavsenle klavsen çalan bir tak kist bulunmaktadır. Çalgılar Devlet Konservatuvarının malı olduğu ve bunu dışarıya vermekte de âzami titizlik gös terildiğinden, mevsim başlarında Radyoevinde kurulup faaliyete *geçen* bir oda orkestrası, ikinci konserinden sonra, klavseninden yoksun kalmış, yöneticisi Otto Matzerath'ın ise "klâvsensiz Barok müziği çaldırmak sinirlerini diken diken ettiği için" orkestra dağılmıştı. Bu durumda Konser Salonu sahnesine bir klavsen almadan sürekli Barok müziği çalışmalarına girişilemeyeceği bir gerçektir. Atalarımız bile "Eğreti ata binen çabuk iner" demişlerdir!.

Beğendiklerim: Türkiyede şimdiye kadar konseri verilmemiş böyle önemli bir çalgının yerine yerleştirilmesinde ve bu konserin tertiplenmesinde, fikir vermek veya bizzat çalışmak suretiyle, emeği geçenlerin hepsine memleketimizin sanat gelişmesine yaptıkları hizmet bakımından şükran hisleri sunmak bir görevdir.

Teleman'ın süitinde solocu olarak çalan Mükerrem Berk rahatlıkta çaldığı flüt partisinin kusursuza yakın bir şekilde hakkından geldi. Üfleyişi yumuşak ve temizdi, parmaklan da tekniğe hakimdi. Yönetici Otto Matzerath'a gelince, bu mevsim bir hayli "antika" solocuyla çalmak talihsizliğine düşmüş olan sanatçı, herhalde ömründe, son konserindeki kadar "ot yolduğu" bir konser hatırlamamaktadır. Kleist adı onun "sinirlerini daima diken diken" etmeğe yetecektir.

Beğenmediğim: Orgla ilgili konular -orgun salona yerleştiriliş şekli, orgun çalışması, orgcunun çalışı, orkestrayla uyuşması, daha doğruca "uyuşmazlığı", hep dahil- iyi değildi. Denebilir ki, bu ilk örnek hiç de başarılı olmamıştır. Ama bundan asla yılmamalı. Durumu düzeltmeli, yâni orgun borularıyla kumanda masasının yerlerini mutlaka normal şekline getirmeli, orgu bir daha elden geçirip tutuklukları tamamen gidermeli, bir daha böyle "kasaba kiliselerinden orgcu getirmemeli, "mademki bir adım attık, en iyi örnekleri verelim" diye düşünmeli.

Sonuç: Bu yaz Konser Salonu yöneticilerine büyük işler düşüyor, önce, salonun sahne kısmının gerisindeki duvarı indirip, sahneyi bahçeye doğru 3-4 metre genişletmek, sonra da orgun sn önemli parçları olan borularını sahnenin gerisine yerleştirmek... Aynı zamanda da, orgcuya, orkestra üyeleri arasında bir "makam" vermek, böylece adamcağızı "Göğe çıkmış İsa" pozundan kurtarmak!..

Haberler

Ankaralı müzikseverler, geçen hafta Cuma akşamı, Konser Salonunda, genç piyanist Ergican Şaydamı dinlediler. Daha önce şef Oivin Fjeldstad ile birlikte bir konserde çalmış olan Ergican, bu sefer başarılı bir resital verdi. Bu, onun usun yıllardanberi süregelen gayretli çalışmalarının ürünüydü. Programda Bach, Beethoven, Chopin, Ravel ve Prokofiefin eserleri vardı. İlk bölümü meydana getiren Bach'ın "Partita"sı ile Beethoven'in "Weldstein sonatı" genellikle iyiydi. Ama, solocunun heyecanından olacak ki, Bach asıl karakterini bir türlü bulamadı. Beethoven'de açılan piyanistin tekniği zaman zaman çok düzgündü, yorumları ve müzikalitesi de iyileşmişti. Resitalin ikinci bölümünde bütün gücünü ortaya koyan piyanist dinleyicilere çok zevkli dakikalar yaşattı. Prokofief'ten "Bir ninenin masalları" saf zarafetiyle, Ravel'in Sonatin'i derinliğine iç alemiyle, Chopin parçaları ise alabildiğine hisli ifadesiyle aynen şekillendi, canlandı. Dinleyiciler, Ergicanı, daha çok XIX. yüzyıl sanat dünyasından bu yana yönelmiş bir sanatçı olarak alkışladılar. Değerli piyanisti Ankaralılar Ekimde tekrar dinlemek fırsatına ulaşacaklar..

Alman Kütüphanesi yöneticileri eski âdetlerinden vazgeçmediklerini yine gösterdiler. AKİS'in önceki sayılarında, Sunanın resitalini bir orkestra konseriyle ayni geceye rastlattıklarından yakındığımla bu zatlar, Cuma gecesi -tam bir buçuk aydanberi ilân edilen- Ergicanın resitaliyle ayni saatte tenor Cemil Sökmen ile soprano Müfide Özgüçün almanca liedlerden meydana, gelen san konserini düzenlemişler. Haftanın tam yedi günü olduğuna göre, müzikseverleri böyle bir tercin sorunda bırakmak da neden?

Ergican Saydam
Sihirli parmaklar

TİYATRO

Ankara

Oda Tiyatrosunda Maeterlinck

Oda Tiyatrosunda "Sûr Dibinde" adlı oyunun yerini Memet Fuatın Maurice Maeterlinck'den çevirdiği "Çağrılmadan Gelen" adlı oyun almıştır.

İlk temsili 2 Mayıs Perşembe günü verilmiş olan bu oyunu, Devlet Tiyatrosuna dönmüş olan, Asuman Korad sahneye koymuş, dekor ve kostümlerini de Hüseyin Mumcu çizmiştir. Oyunda şu sanatçılar rol almışlardır: Asuman Korad, Turgut Savaş, Oya Odabaşı, Gülcan Öcalır, Atillâ Eklem, Hikmet Süzmen.

Genç Oyuncular Ankarada

Erdek Festivalleri ve seviyeli sanat çalışmalarıyla tanınmış profesyonel sahnelerimize de -Genco Erkal gibi- değerli sanatçılar vermiş olan Genç Oyuncular topluluğu, Devlet Konservatuvarı "Öğrenci Derneğinin davetlisi olarak, bayram içinde, Ankaraya gelecek ve 5-8 Mayıs arasında, Konservatuvar salonunda, matine ve suvare olarak, şu oyunları temsil edecektir: "Vatandaş Oyunu", "Çürük Elma", "Akçagliler ile Karagülmez" ve "Kervan".

I.T.I. Millî Merkezi toplandı

Kısaca I.T.I. diye anılan. Milletlerarası , Tiyatro, Enstitüsü Türkiye Milli Merkezi 26 Nisan Cuma günü Ankarada, Unesco binasında, yıllık toplantılarından ilkini yapmıştır.

Refik Ahmet Sevengilin başkanlığında yapılan toplantıya İcra Komitesinden Muhsin Ertuğrul, Bedrettin Tuncel, Haldun Taner, Adalet Ağaoğlu; Milli Merkez Heyetinden de İ. Galip Arcan, Ahmet Kutsi Tecer,, Lütfi Ay, Tarık Levendoğlu, Nevit Özdoğru, Atilla Alpöge katılmışlardır.

Bu toplantıda İcra Komitesinin, tiyatromuzu Batı sanat çevrelerine tanıtmak amacıyla, ingilizce ve fransızca olarak yayımladığı, "Theater in Turkey" adlı resimli broşür ve hazırlanmakta olan diğer yayınlar söz konusu edilmiş, Avrupa ve Amerikada tiyatro öğrenimi yapan gençlere dövizli öğrenci hakkının tanınması, tarihi Side amfiteatrının kullanılır hale getirilmesi, Bolu çevresinde bir Köroğlu Festivali"' kurulman, Orduda ve büyük fabrikalarda amatör tiyatro faaliyetine geçilmesi ve Milletlerarası Tiyatro Enstitüsünün bu yıl Varşovada toplanacak 10. Kongresine memleketimizin de katılması konusunda önemli kararlar alınmıştır.

7 Piyes gördüm

Lûtfi AY

Oyun: "Kayıp Mektup". (Komedi, 4 petde).
Yazan: Ion Luca Caragiale (1852-1912),
Çeviren: Selâhattin Hilav.
Tiyatro: Arena Tiyatrosu.
Sahneye koyan: Genco Erkal.
Dekor: Sermet Çağan.
Işık: Çiyiltepe - Yalçın Erdeniz
Müzik: Timur Selçuk.
Konu: Meşrutiyetle ve iki dereceli seçimle işbaşına gelen hükümetlerle idare edilen 1884 Romanyasının -bir taşra kasabasının yerli renkleri ve seçim dalavereleri içinde- ustaca yapılmış, hicivli tasviri.
Oynıyanlar: Tolga Aşkıner (Tipatesco), Ergun Köknar (Trahanake), Ani Şahnazar (Zoe), Ege Ernart (Farfuridi), Tunca Yönder (Catzavenco), Çetin İpekkaya (Pristanda), Remzi İnanç (Dandanake), Genco Erkal (Bir vatandaş) ves. (1 kadın, 12 erkek rolü).
Beğendiğim: Kime oy vereceğini bilemeyen ve bulduğu bir aşk mektubuyla şantajlı bir seçim mücadelesine sebebolan "Bir Vatandaş" rolünde Genco Erkalın nefis serhoş kompozisyonu.
Beğenemediğim: Bir hiciv komedisinin -bellibaşlı tipler karikatürleştirilerek- bir fars haline getirilmiş olması.
Sonuç: Kalabalık sahnelere verilen canlılıkla güldüren ve sadece Genco Erkalı görmek için seyredilmeğe değen bir oyun.

•

Oyun: "Altın Yumruk" ("Golden Boy"), 'Oyun, 3 bölüm, 12 tablo).
Yazan: Clifford Odets.
Çeviren: Seçkin Selvi.
Tiyatro: Dormen Tiyatrosu.
Sahneye koyan: Haldun Dormen.
Dekor: Duygu Sağıroğlu.
Konu: Boks çevrelerinin hicvini yaparken aşağılık duygusunun tepkisi altında yumruk şampiyonluğuna yükselen, içine kapalı bir gencin, dramı.
Oynıyanlar: Müşfik Kenter (Tora Moody), Altan Erbulak (Tokyo), Erol Keskin (Joe Bonaparte), Metin Serezli (Eddie Fuselli), Erol Günaydın (Roxy) ves. (2 kadın,.12 erkek rolü).
Beğendiğim: Haldun Dormenin, kuvvetli bir kadroyla gerçekleştirmeği başardığı, çok ahenkli takım oyunu; Duygu Sağıroğlunun, havayı veren dekorları içinde, canlı, sürükleyici sahne düzeni. Kemancı olmak isterken yumruk şampiyonu oluveren Joe'yu duygulu ye kudretli bir oyunla yaşatan Erol Keskinin kompozisyonu. Müşfik Kenterin, ifadeli bir oyunla, Sn plânda tuttuğu Tom Moody. Ayfer Ferayın ağırbaşlı, ifadeli oyunu. Nisa Serezli ile İzzet Günayın başarıyla canlandırdıkları yeni evli, genç karıkoca tipleri.
Beğenemediğim: Önemli bir şey yok.
Sonuç: Mevsimi gerçek bir başarıyla kapayan bir "altın oyun".

Dormen Tiyatrosunda "Altın Yumruk"
Altın oyun...

S İ N E M A

Türkiye

Yabancılar akını

İstanbulun Binbirdirek semtinde, geride bıraktığımız haftanın sonlarına doğru birgün, görülmemiş bir kalabalık toplanmış, trafik durmuştu. Tarihi sütunlar arasında yabancı bir şirket ve yabancı oyuncular yeni bir film çekiyorlardı. Filmin adı "From Russia with Love " Rusyadan Sevgilerle.." idi. Başrollerinde, türk seyircisi için adı henüz duyulmamış oyunçular oynuyorlardı, içlerinde, tanınmış bir tek oyuncu vardı: Meksika asıllı Pedro Armendaria. Binbirdirekte geçen bölüm çok kısa sürüyordu: Sütunlar arasında önce filmin kadın kahramanı koşuyor, arkasından ünlü Armendariz, onun arkasından da baş erkek kahraman birbirlerini kovalıyorlardı. Sahnenin hazırlanması -ışık, prova ve daha bir sürü teknik işlem- yarım gün aldı. Sayılamayacak kadar çok insan ordan oraya koşuyor, çırpınıyor, hesapsız uzunluktaki kablolardan bir yerli filmin bütün çekim süresince kullandığı oranda ışık kullanılarak Binbirdirek aydınlatılıyordu.

Herşey olup bittikten ve hazırlandıktan sonra, filmin rejisörü Terence Young'a haber uçuruldu. Rejisör çok geçmeden geldi. Hemen altına rahat etmesi için bir koltuk - sandalya sürüldü, dublörlerle üç defa çekilecek sahne prova edildi, sonra oyuncular geldiler ve bir tek prova da onlarla yapıldıktan sonra Touns:

"— Kamera!" diye seslendi.

Herkes sustu ve üç oyuncu, tıknefes, direkler arasında koftular. Young, sakin ve sessiz bakışlarla dunu kontrol ediyordu. Oyuncular kameraya yakınlaştılar, genç kadın gelip geçti. Young'ın sesi duyuldu:

"— Stop!"

Herşey durdu. Young oturduğu koltuktan kalktı. Yardımcıları çevresini sardılar. Young onlarla birkaç kelime konuştu ve gelecek sahneyi anlattı ve Sahne hazırlanana kadar dinlenmek üzere o yakınlarda adına kiralanan oteldeki odasına çekildi.

Kazın ayağı

Rejisör Young'ın ekibi "Eon Production Inc.", yurdumuza gelen ve bundan sonra gelmesi beklenen yabancı film şirketlerinin ne birincisi ve ne de sonuncusudur. Türkiye, dış ülke sinemaları için hem emek gücünün değerlendirilmesi, hem lokal zenginliği ve hem de parasının düşüklüğü yüzünden son derece çekici gelmektedir. Yerli filmlerimiz kendi iç pazarlarımız oranına göre pek ucuza çıkmamakla beraber, yabancı paranın türk parası ile değişiminde, gelen şirketler masraf ve emek değerlendirilmesi konusunda büyük kazançlar sağlamaktadırlar. Bu yetişmiyormuş gibi, Ülkemizi kendi filmlerimiz- yoluyla değil de yabancı filmlerin aracılığında tanıtmayı tercih etmiş görünen Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığı, bu arada İçişleri Bakanlığı, gelenlere tam bir öz evlât muamelesi yapmakta, bütün kolaylıkları göstermektedirler. Bu çeşit bir muamele hem yerli filmcilerimiz ve hem de yabancı filmciler için şaşırtıcı olmaktadır. Yerliler kaybederken, yabancılar kazanmaktadırlar. Halbuki başka ülkelerde hiç bir yabancı şirket, elini kolunu sallaya sallaya bir ülkeye gelip, dilediği gibi çalışma imkânına sahip değildir ve almasına da o ülkelerin ne kanunları, ne sendikaları ve ne de bakanlıklarından herhangi birisi izin vermektedir.

Sendika deyince...

Başka ülkelerin çalışma kanunları ve sendikalar mevzuatı, yabancı şirketlerin kendi ülkelerinde çalışabilmelerim bir takım kayıtlar altına almıştır. Film çevirmek için gelen yabancı şirket mutlaka ve mutlaka bu kayıtlara uymak zorundadır. Aksi takdirde sendikalar işe vaziyet etmekte, o şirketin film çevirmesini kanun yoluyla veya kamu oyuna durumu aksettirerek, manevi baskı yoluyla engellemektedirler.

Yurdumuzda sinema işçilerini bir araya getiren bir Türkiye Sinema

İşçileri Sendikası vardır ve kendi çapında bir takım olumlu çalışmalarla varlığını ortaya koyma yolundadır. Durmayacak olan bu yabancı filmciler akını karşısında sendikaya son derece hayati önem taşıyan bir sorumluluk düşmektedir. Tabancılara karşı türk sinema işçilerinin hakları nasıl korunacaktır? Asıl problem budur ve sendika harekete geçmek için uygun çözüm yollarını araştırıp bulmak zorundadır.

Başka ülkelerde mevzuat, yabancıların o ülkelerde film çevirmeleri konusunda çeşitli şartlar ileri sürmektedir:

Meselâ, belli bir oranda yerli işçi, oyuncu ve tekniker kullanma mecburiyeti gibi... Üstelik yapılacak ödemeler ve emek değerlendirilmesinde yabancı ülkenin asgari ücretleri esas tutulmakta ve birim olarak onlar kullanılmaktadır. Halbuki yurdumuza bu mevsim ilk gelen ve, ilk çevrime girişen ingiliz şirketi Eon Production Inc., işin başına getirilen türk prodüktörünün bilirkişiliğinde bu şartları Türkiyede uygulamaktan kaçınmıştır. Henüz bu çeşit bir zorlamayı şart koşan mevzuatın olmadığı göz önünde bulundurulmuş ve şirket kendi bildiğini okumaya devam etmiştir. Yâni ne yerli işçi, ne oyuncu ve ne de tekniker kullanma lüzumunu duymuştur. Yalnız taşıyıcı ve yükleyici olarak türk işçisinden o da sendikalı olmayan işçilerden yararlanmışlar ve kendi ölçülerine göre değil de, Türkiye ölçülerine göre ücret ödemişlerdir. İşçi ve figürasyon gündeliği 80 lirayı geçmemektedir. Bu ise normal olarak Uç dolara gelmekte, filmi yapan yabancı şirketin o iş için kullandığı kendi işçisine ya bir, ya da iki saat için ödediği ücrete tekabül etmektedir.

Mevzuat ve Sendika

Türkiye Sinema İşçileri Sendikası, durumu yakından incelemek ve tesbit etmek amacıyla bir müşahidini çekim yerine göndermiştir. Fakat sonuca göre, bu müşahidin herhangi bir müdahalede bulunmasına imkân yoktur. Bunu zorlayacak, ya da gerekli baskıyı yapmasını sağlayacak kanunun ne kendisi ve ne de maddesi mevcuttur. O yüzden de sendika, eli kolu bağlı bir halde, duruma sadece seyirci kalmaktadır. Böyle bir kanunun hazırlanması ve sendikalara yetki vermesi için ise yıllarca beklemek lâzımdır.

Bir sinema piyasası için bir set işçisine 30 lira gündelik belki normal gelebilir, fakat bütünüyle dış pazara ve yabancılar tarafından hazırlanan bir film için aynı ücreti ödemek doğrudan doğruya sömürme ve sömürgecilikten başka bir şey değildir.

Film: "La Verite-Hakikat"

Rejisör: Henri • Georges Clouzot

Senaryo: H. G. Clouzot-Vera Ctouaot, v.b.

Fotoğraf Direktörü: Arman Thirard

Oyuncuları: Brigitte Bardot, Sami Frey, Charles Vanel, Paul Meurisse Marie-Jose Nat, Jean-Louis Reynold, Jacques Perrin, Claude Berri.

Siyah-beyaz bir fransız-italyan ortak (Han-Ceiap) yapımı.

Konu: Ortahalli bir ailenin iki kızı, Dominique (B. Bardot) ile Annie (M.J. Not) taşradan Parise geliyorlar. Annie konservatuara keman öğrencisi olarak giriyor, düzenli, kurulu bir hayatı sürdürüyor. Örnek bir gençkız. Dominique ise tam tersi bir oluş içinde. Bağsız, düzensiz, kendi başına buyruk. Gününü ve gecesini, kendisi gibi kopuk bir yaşamayı sürdüren gençler arasında geçiriyor. Kızkardcşinin sevgilisi Gilbert'i (S. Frey) elinden alıyor, birlikte yaşıyorlar. Fakat bu yaşama bir çeşit kaçış ve kovalayış içindedir. Sonunda Gilbert konservatuarı bitiriyor ve orkestra şefi oluyor. Daminique ile bütün bağlarını koparıyor. Bu defa kaçma erkeğe, kovalama da gençkadına düşmüştür. Giderek iş çığırından çıkıyor, tutku en uç noktasına varıyor ve Dominique, istemiyerek Gilbert'i tabancayla vurup öldürüyor, kendi de intihara kalkışıyor, fakat kurtarılıyor ve mahkeme önünde katil suçundan çıkarılıyor. Rejisör Clouzot'nun filmi "La Verite-Hakikat" bu mahkeme süresi ile geçmişin yeniden canlandırılışının ve gerçeğin araştırılmasın hikâyesidir.

Oynıyanlar: İki ayrı bölümün oyuncuları -mahkeme ile mahkeme dışındakiler- Clouzot'nun elinde ortak bir başarıya ulaşıyorlar. Mahkemenin Dominique'i ile, bunalmış, isyancı genç kuşağın örnek kişisi Dominique'in Brigitte Bardot'su soyunup dökünen dişilik teşhirinin yanı sıra, bugüne kadarki rollerinin en iyisinde. Rolüne karşı nankörlük de etmiyor. Clouzot, Bardot'yu ve canlandırdığı kişisini iki türlü yorumlamış: Bardot ile Dominique birleşik bir kişilikteler. Yâni Clouzot, star sisteminin bu en parlak yıldızını zorlama bir Dominique yaratmaya götürmek yerine, Bardot'nun gerçek kişiliğinden de yararlanmış. Mahkeme bölümlerinin dışındakiler ise, çokluk Bardot'nun kişiliğine bağlı oyuncular. Bardot'ya ve Bardot kişiliğine uymak zorundalar. Mahkemenin iki kutbunda Paul Meurisse ve Charles Vanel hem kişiliklerde ve hem de oyunculukta karşılıklı çekişiyorlar.

Beğendiğimi Clouzot, bugün fransız sinemasını ellerinde tutan Yeni Dalga sinemacılarından önceki kuşağa ait bir rejisör. Çokluk "suspence" filmlerinde başarıya varmış. Hükâyelerindeki gerçekliği de bu yüzden her zaman tartışma götürebilir. "La Verite-Hakikat", yeni kuşağın heyecanına karşılık daha tecrübeli ve daha soğukkanlı bir gözlemcilikle, bunalan gençlik üzerine eğiliyor. Clouzot'nun tutumu ve gözlemciliği tarafçı değil. Baştan sona kadar teşhir ile yetiniyor, "ders"i ve "sonuç"u seyircisine bırakıyor. Bu arada, üzerinde asıl önemle durduğu husus, adalet mekanizmasının yargılamada gerçeği ne derece ve ne şekilde gördüğü ve yorumladığıdır. Bunu yaparken de Cayatte gibi kestirme bir yoldan gidip vurucu olmuyor.

Sonuç: "La Verite-Hakikat", Bardot severlerle Clouzot severleri birleştiren bir film. Üstelik usta yapısı da... Beğeneceksiniz.

SOSYAL HAYAT

Dernekler

Herşey çocuklar için

Son on gün içinde, Ankaradaki bütün dernekler çocuklar için çalıştılar. Daha doğrusu, haftalardan beri faaliyetlerini bu yolda teksif etmiş olan derneklerin çalışmalarının semeresi, son on *gün* içinde alındı. Yüzlerce çocuk giydirildi, yüzlerce çocuğa hediyeler dağ tıldı. Baskette yalnız, çocuklarla dolu otobüsler görüldü. Sinemalar çocuklarla doldu, taştı. Bu çocukların içinde, başkentin çok yakınında oturdukları halde, ilk defa sinema yüzü görenler, ilk defa gülenler, ilk defa "23 Nisan bayramında bir hediye alanlar" var-

23 Nisan sabahı Hacettepe Çocuk Hastahanesinde, hasta çocuklar için, koğuşlarının içinde, bir çocuk kütüphanesi açıldı. Çocuklar, daha kurdelâ kesilirken içeriye dahi vermişlerdi. Kitaplıklara dizilmiş Olan renkli, güzel kitapları elleyerek, severek seyrediyorlardı. Yataktan kalkamıyacaklar için bir de ayaklı kütüphane düşünülmüştü. Oda renk renk kitaplarla doldurulmuş, bir gelin arabası gibi bekliyordu. Birçok müesseseler, kütüphaneye kitap hediye etmişlerdi. Doğan Kardeşin çok kaliteli, aynı zamanda zevkli kitapları özellikle göze çarpıyor ve çocukların hayranlığını kazanıyordu. Kütüphaneyi açar. pembe gömlekli Gönüllüler arasında İsveç Büyük Elçisinin eşi, Avusturya Büyük Elçisinin eşi de vardı.

Çocukları ziyaret

Türk Kadınlar Dayanışma Birliği, Açlık Haftasında gösterdiği büyük faaliyetten sonra Çocuk bayramına hazırlanmıştı. Zirkayı Yetiştirme Yurdundaki 100 çocuğa hediye ayakkabı götürüldü. Çocuklar, rahat çocuklardı. Yüzlerinde, açık havada yaşıyan, bol bol çalışan insanların mutlu ifadeleri vardı. Yurt Müdürü Mevlüt Baykal ile az iş mi başarmışlardı!.. "Büyük bina, yemekhanenin, kütüphanenin, oyun odasının bulunduğu küçük binalar, havuzlu bahçe, kümesler, yollar, yemişlikler, tarlalar, hep beraber onarılmıştı. Ayakkabıları elbette çabuk eskiyecekti.

Türk - Amerikan Kadınları Kültür Derneği, Çankayadaki Amerikan Kulübünde tertiplediği çocuk balosunu, 23 Nisanda köye gidebilmek için, bir gün evveline almıştı. Kulübün dekorasyonu fevkalâde idi.

Derneğin, Yavrucak köyü ile Çerkezhöyük köyünde hazırladığı toplantılar da bundan aşağı değildi. Koy çocukları o gün Atatürkü bol bol andılar. Piyesler oynadılar, şiirler okudular. Krepon kağıtları ile yapılmış elbiseleri gerçekten güzeldi. Köylüler o gün tam bir şenlik havası içindeydiler.

Unutulan çocuklar

Hastahanelerdeki, yetiştirme yurtlarındaki, okullardaki bütün çocuklar düşünülmüştü. Zaten birkaç yıldır çocuklar, artık 23 Nisanı öğrenmiş bükmüyorlardı, onu adeta biliyorlardı. Unutulanlar, yalnızca "Sokaktaki Çocuk"lar oldu. Küfeleri sırtlarında, - ayakları- çıplak, gene pazar yerlerinde mal taşımak için yalvarıyor veya cepleri, beş on kuruş görmüşse, karınlarını bir köfteyle doyurmuş, güneşleniyorlardı. 23 Nisandan, çocuk haklarından hiç mi hiç haberleri yoktu. Belki Mustafa Kemali de bilmiyorlardı.

23 Nisanlar gelip geçmekte fakat Sokaktaki Çocuk onun bütün: tehlikeleriyle başbaşa, aç ve çıplak bırakılmaktadır. Devletin sahipsiz çocuğa sahip çıkması, Sokaktaki Çocuk fâciasına son vermesi şarttır.

Köyde dernek çalışmaları
İlginin doğurduğu içtenlik

Gençlik

Gezilerin faydası

Yetişkinlerin ve gençlerin "tatillerini yabancı memleketlerde geçirmeleri, son yıllarda, Avrupada tutunan başlıca modalardan biridir. Hatta İngiltere gibi bazı memleketler için bu, bir endüstri haline gelmiş ve İsviçrenin otelciliği nasıl meşhursa, İngilterenin, gençleri kendine çekmek için bulduğu usûller de o kadar meşhur olmuştur.

Gençlerin, lise ve üniversite öğrencilerinin tatillerini ve ya tatillerinin bir kısmını yabancı bir memlekette" geçirmelerinden büyük faydalar sağlanmaktadır. Başka memleketleri gören çocukların ufukları açılmakta, çocuklar kendi çevrelerinde iç sıkıntısından doğan bir takım kötü alışkanlıklardan kurtulmakta, ayrıca lisan öğrenmektedirler. Milletlerarası münasebetlerde, gelecek için bu temasların elbette faydası dokunacak, insanlar birbirlerini daha iyi tanımak ve daha iyi anlamak imkanına kavuşacaklardır.

Geziler, ilk zamanlarda muhtelif teşekküller tarafından, parasız ve imtihanlarda kazananlara bir mükâfat şeklinde tertipleniyordu. Yıllar geçtikçe bu usûlün kifayetsizliği meydana çıktı. İş ticarete döküldü. Fakat ufak bir parayla aşağı yukarı çocuğun evinde harcıyacağı para ile, nasıl seyahat edebileceği imkanı araştırıldı. Bugün, tutunmuş lıca üç usûl vardır:

Aileler arasında değiş - tokuş: Umumiyetle üniversite ofisleri bu işi üzerlerine almışlardır. Bunlar, adresleri temin etmekte ve çocuklarını tatile göndermek isteyen ailelerin mektuplaşmalarına yardımcı olmakta, gereken işlemleri yapmaktadırlar. Böylece aile, hiç para harcamadan, kendi çocuğunu yollamakta ve buna mukabil, o evin çocuğunu mi-

safir etmektedir. Bu usûlü en çok başarıyla uygulayanlar almanlarla ingilizlerdir. Bunlar, çocukları bazı gençlik teşekkülleriyle tanıştırdıktan sonra, kendi hallerine bırakmaktadırlar. Çocuklar, ufak. tefek yardımlarla pekâlâ duruma uyabilmektedirler. Aileler, çocuklarıyla her an meşgul değildirler. Çocuklarının arkadaşları bu çocuklarla meşgul olmakta, onları grupları içine almaktadırlar. İki aile, birbirlerinin çocuklarını aldıkları için, daha büyük bir güvenlik duygusu içindedirler. Hem, masraf da edilmemiş, sadece bir yol parasıyla mesele halledilmiştir. Avrupada her yıl binlerce genç bu usûlden faydalanarak çeşitli memleketler görmektedir.

Pansiyon usûlü: Bu usûl özellikle İngilterede çok tutunmuştur. Çocuklara evlerini açan ingiliz aileleri, rin sayısı gün geçtikçe çoğalmaktadır. Bunlar için bu, artık bir kazanç -vesilesi olmuştur. Buzdolabının veya çamaşır makinesinin taksitlerini bu şekilde- ödeyen aileler çoktur. Yalnız bunlar. lâalettayin pansiyonlar değil, mazbut aile ocaklarıdır. Talebe federasyonları, okul-aile birlikleri ve okul idarelerince tanınan bu aileler, her yıl pansiyoner çocuk kabul etmekte ve mütevazı bir pansiyon ücretiyle çocuklara bu şeklide bir yuva açmaktadırlar. Birden fazla çocuk kabul eden aileler pek makbul sayılmamaktadır. Çünkü o zaman "ev havası" bozulmaktadır,

- Okullar arasında mübadele: Bu usül on yıldır uygulanmaktadır, Avrupa ile Amerika arasında da mevcuttur. Okullar her tatilde, öğrencileri, birkaç öğretmenle birlikte, anlaşmış bulundukları okullara göndermektedirler. Çocuklar gene evlere yerleştirilmektedir, fakat çok az bir para ödenmekte, masrafın bir kısmı da devlet ve okul idareleri tarafından karşılanmaktadır. Çocuklara, gittikleri memleketlerde grup gezileri temin edilmekte, birçok imkânlar sağlanmaktadır. Gezi masrafım , aileler karşılamaktadır, fakat az bir para ile çok faydalı ve güzel geziler düzenlenmektedir. Bugün, meselâ Fransada, 874 lise, 560 ingiliz, 300 alman 27 amerikan ve 7 italyan, 3 ispanyol lisesi ile anlaşma halindedir. Çocuklar grup grup, seçtikleri memleketlere gitmekte, bir veya iki öğretsin de onlara katılarak, yardımcı olmaktadırlar.

Bahar mevsiminden itibaren, sadece ilgili federasyon ve birlikler defti, birçok gazeteler, adres ve imkanları ilân etmeye başlamaktadırlar. Aynı sistemi iç turizm için kullanan memleketler de vardır.

Politika korkunç birşey değildir

"Politika yapmak" deyiminin dilimizdeki mânası, genel olarak hiç de çekici değildir. Herhangi bir konuda politika yapan kimse, içten olmıyan, nabza göre şerbet veren, yüze gülen kimse demektir. Deyimin bu şekilde genelleşmesine de çok şaşmamak lâzımdır. Politikayı halkı aldatmak mânasına alan politikacılar yalnız bizde değil, her toplumda görülmüştür. Özellikle demokratik rejime geçiş devirlerinde, birçok toplumlarda, bunlar tipik politikacı olarak ortaya atılmışlardır. Böyle bir toplamda fertler, henüz kalabalık ününde konuşmaya, fikirlerini açıkça savunmaya alışmamışlardır. Bunun içindir ki, ağzı biraz lâf yapan bir kimse, ne söylerse söylesin, toplulukları bir süre ardından sürükleyebilir. İnsanları kandırma, uyutma yolunu seçen kolay politika taraftarları, böylece, bu toplumlara bir süre hâkim olabilirler. Hepimiz kolaylıkla hatırlıyabiliriz ki. Demokrat Parti devrinde "İyi yutturmak, iyi politika yapmak" mânasına gelirdi. Bugün aynı inançla hareket edenlerimiz maalesef az değildir.

Bir babanın oğluna, bir büyüğün küçüğüne siyasetle meşgul olmamasını tavsiye, hattâ vasiyet etmesi de, toplumumuzda sık sık rastlanan bir olaydır. Bunu da anlamak mümkündür. Siyasi rejimi iyice oturmamış toplamlarda siyaset, özellikle yukarıdaki mânada ele alınınca, birçok felâketlere yol açar. Vatandaş gözden düşer, işini gücünü kaybeder; inanır, en yakın dostunun kazığını yer; hatalarını canıyla öder, bazen de başkalarının hatasına kurban gider. En fenası, vatandaş, politikayı yanlış mânada ele aldığı için değişir, tanınmaz hale gelir, herşeyini kaybeder.

Bir baba, oğluna böyle bir felâketten elbette ki korumak isteyecektir. Ama, gerçek politika bu mudur? Ne demişler ingilizler: "Politikacı yalan söylemez ama, her zaman da doğru konuşmaz". Politikacı, toplumu kandıran kimse değil, onu kendi görüşlerine göre. doğru bildiği yola yönelten kimsedir.- Halkı kandırmak isteyen politikacı ilk şamarı halktan yiyecektir.

Siyasi partilerin programları açıktır. Memleket meselelerini bu açıdan ele alır ve hal çaresi ararlar. Başarı kazanmak için ta programları halka mal etmek zorundadırlar. Siyaset alanında çarpışan kişiler ve kişisel hırslar değil, programlar, fikir ve görüşlerdir. Bir gence, bir kadına "Siyasetle meşgul olma, siyaset kötü şeydir" demek, siyaseti hep yukarıdaki yanlış anlamda anlamak demektir. Memleketini seven, memleketinin meselelerini duyan bir kimse, siyasetin tam içindedir ve siyasetle meşgul olmak durumundadır. Yoksa, halkın hâkimiyeti bahis konusu değildir. O zaman halkoyunon da mânası kalmaz, bir zümre yöneticiliği bahis konusu olur.

Büyük Millet Meclisi kürsüsünden konuşan Uşak milletvekili sayın Tahtakılıçtan sonra birçok milletvekilleri, aydın yazarlar, gençliği "siyasetten kurtarmak" lüzumuna işaret ettiler. Evet, eğer siyaset bir demagoji, iftira, yalan-dolan. yutturma ve kandırma mekanizması ise, bu, doğrudur. Yok. eğer siyaset, memleket meselelerine ışık tutan, ilmi halka götüren yolsa, bu, çok yanlış bir görüştür.

İşte bu yanlış görüsü düzeltmek, toplumu, "kandıran politikacı'dan kurtarmak için, toplumun, kadını ve erkeğiyle, özellikle genciyle, gerçek politika anlayışı içinde yetişmesi şarttır. Bu da ancak, toplumda siyasi ekoller meydana getirmekle mümkündür. Siyaset O zaman korkunç anlamını kaybedecek ve gerçek anlamı içinde değerlendirilecektir.

KÖŞEDEN

Tarcanın Büstü

Vildan Âşir SAVAŞIR

Beden eğitimi dâvasının büyük ve başarılı savaşçısı Selim Sırrı Tarcan öleli altı yıl oldu. Bu münasebetle, beden eğitimi öğretmenleri, hâlâ bağımsız bir bilim merkezi haline getiremediğimiz Beden , Eğitimi Bölümü binasınla önüne onun güzel bir büstünü koydular. İmkânları kimseden yardım görmeden kendileri hazırlamışlar, pek basardı büstü de bir öğretmen arkadaşlarına yaptırmışlardı. Bu kadirbilirlik, bu asil jest kendilerine ve mesleklerine ne güzel de yaraştı !

Bizde birçok dâvaların elbette ki Selim Sırrı Tarcan gibi vefalı ve başarılı öncüleri vardı. Onlar da İnandıkları davaya bütün bir ömrü seve seve harcamışlardı. Ne yazık ki heykelleri dikilmek şöyle dursun, çoğunun meslek arkadaşları, batta yetiştirdikleri talebeleri arasında bile isimleri anılmaz oldu. Bana sorarsanız, Selim Sırrı Tarcan, büstünü biraz da kendisi dikmiştir. Çünkü rahmetli Hoca, bir ömür süren mücadelesinde beden eğitimini ve sporu, örnek insanlığa ye vatandaşlığa ulaşmanın yolu olarak belletmek için didinmiş, çırpınmıştır. Kadirbilirlik insana yaraşan bir vasıftır.

Onu ne fevkalâde kaabiliyetlere dayanan büyük rekorlar, ne de usta ellerde yetiştirilmiş takımların göz kamaştıran başarılan tatmin ederdi. O her şeyin üstünde, sporcuyu büyük insan yapan mânevi değerleri düşünür, onları arardı. Sağlam bir beden yapısını, manevi değerlere güvenilir bir temel olsun diye isterdi. Başka türlüsünü beğenmez, acı acı tenkit ederdi. Spor çevrelerimizin o devirlerde Selim Sırrı Tarcanı biraz antipatik bulmaları bundandır. Bu sebeple onu iterler, aralarına almaktan hoşlanmazlardı.

Selim Sırrı Tarcan, öldüğünde seksenüç yaşındaydı. Bugün sağ olsaydı, demek ki doksanın eşiğinde olacaktı. Cimnastiğe ve spora, kendi deyimiyle, çelik halatlar gibi burma burma pazular için girmiş, sonra da hem kendisini, heme de yetişecek kuşakları kemalli insana, iyi vatandaşa kusursuz örnek teşkil edecek bir değere yükseltmek için en az altmışbeş yıl savaşmıştır. Bu savaşın ne çetin safhalardan geçtiğini anlamak için, biz saçı ağarmışların hâlâ aynı dâvanın peşinde bir ömrü tüketmenin basamağında olduğumuza hatırlamak bol hol yetecektir. Mücadele, mücadele! Sonunda, okullarımızda beden eğitimi ve spora ayırabildiğimiz ziyadesiyle meşhur 1 saatlik zamanı mı arttırabildik? Sporun insanı, üstün verimli bir makina yapan değil, bütün mânevi değerleriyle yükselten, güzelleştiren, ailesi ve yurda için en güvenilir bir varlık olarak yetiştiren yol olduğuna, hattâ Maarif Vekâletini inandırabildik mi? İnandırdık da, her okula bir oyun sahası, bir cimnastik salonu mu verdik? Beden eğitimi öğretmenlerimizi dünyadaki eşlerine benzeyen bağımsız bir ilim ocağında mı yetiştiriyoruz? Beden eğitimi ve spor dâvasının güdümünden ve geliştirilmesinden -kanunun koyduğu adı ile- 1 numaralı sorumlu teşkilâtı ve kadroya bu anlayışta mücehhez Kıldık mı? Formasyonları ve meslek karyerleri bu dâvayı gütmeye ve başarıya ulaştırmağa yeter mi, yetmez mi, arayıp soruyor muyuz? Gelmiş geçmiş hükümetlerin içinde hangisi tam bir anlayış ve İnançla sporun bir ucundan tuttu, savaşçısına yardım etti, destekledi? Bugün hâlâ hatıraları ile övündüğümüz pırlanta gibi sporcularımız için "ben bir sürü baldırıçıplakla uğraşamam" diyen Maarif Vekili maalesef bizde yetişmiştir!..

Bütün ölçüleri ve nispetleri muhafaza etmek kaydı ile. rahatça iddia edebiliriz ki, az gittik uz gittik, gide gide ancak bir arpa boyu yol gittik. Bizim kuşak ile rahmetli Hoca arasıdaki fark şuradadır: O, büyük savaşına başlarken yalnızdı. Biz, sayı bakımından fazlacayız ve arkamızda bir Selim Sırrı örneği var. Ancak biz, beden eğitimi öğretmenleri, kendimizi iyice ve açık yürekle tartarak söyleyelim, kaçımızın - yüreğinde, Selim Sırrı Tarcanın bütün varlığını dağlayan ateş soyundan bir iman yaşamaktadır?.

İnsanlar nedense hep nakşa bakıyor, nakışla meşgul oluyorlar. Nakkaşın ne emeği, ne de çilesi kimseyi ilgilendiriyor. Bugün dünyaya ve memleketimizin gerçek ihtiyaçlarına ölçüldükte, hiç bir şey ifade etmese bile, iyi-kötü bir varlığımız var. Her neye malolduysa oldu, bu varlık bizden sonrakiler için paha biçilmez bir değerdir. Selim Sırrı için şartlar bu muydu?

Bir devir düşünün, ki, dansı değil, halayı, zeybeği, o canım Erzurum Barını meydan köçeği saysın, kısa pantalonu kötü niyetli bir teşhirin yolu bilip, lanetlesin! Selim Sırrı Tarcan, körpe, filiz gibi kızlarıyla zeybek oynamak için kendisini o devirde ortaya atmıştır. Gene bir devir tasavvur edin ki, memlekete yeni ayak basan futbol topunu Hazreti Alinin kellesi bilsin, ona ayakla vuranları din ve devlet düşmanı diye zamanın evhamlı padişahına jurnal etsin!.. Selim Sırrı Tarcan, beden eğitimini ve kendi İnandığı spora ha anlayışın dikenli ağları arasından geçirmiştir. Gene bir devir-gözönüne getirin ki, memleketin en ileri irfan ocağında okuyan çocuklar, kapıldıktan bir fanatizm uğruna Tarcana rahatça yuha çekebilsinler ve o bu tersine esen rüzgâr içinde, sevgi dolu yüzlerce kalbi peşinde sürükleyerek hedefine doğru yürümesini bilsin ve medreselerde arap ağzı besleme çekmekle övünen İmam namzedi sarıklılara cüppeleriyle, Darülmuallimat talebesi hanımlara da çarşafları ve peçeleriyle cimnastik yaptırıp, üstelik, tamu onların programlarına ders diye kabul ettirsin!.. Bunlar, dile bile kolay değildir!

Selim Sırrı Tarcan nur içinde yatsın! Tanrının ondan esirgemiyeceği nurun azıcığı da meslektaşların yüreklerine düşsün ve orada rahmetli Hocalarının varlığını kavuran ateşin benzeri bir aşkı tutuştursun.

Pan Am ile uçtuğunuz zaman dünyanın en tecrübeli Jet ellerindesiniz!

Pan American Jet Clipper'in kumanda aletlerini idare eden ellerin bir hususiyeti vardır — bu hususiyet tecrübedir.

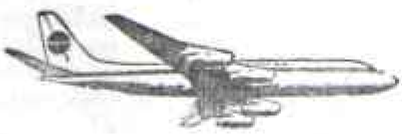
Şunu bir an için düşününüz: Pan American jet pilotları bütün diğer havayolu şirketlerinin toplamından daha fazla — bir milyon civarında — yolcuyu denizaşırı uçurmuşlardır. Her Pan American jet seferinde bu uçuş tecrübesinin üstünlüğünü bizzat müşahade edebilirsiniz.

Pan American — diğer havayolu şirketlerine nispeten — daha fazla jet servisi yapmaktadır. Dünyanın en tecrübeli havayollarını tercih etmeniz için bu da ayrı bir sebeptir.

6 kıtadaki 80 memlekete yapılan jet servisleri hakkında tamamlayıcı bilgi almak ve rezervasyon için lütfen Seyahat Acentenize veya Pan American Bürolarına müracaat ediniz:

İSTANBULDA: Hilton Oteli methali, Tel: 47 45 30 - 48 10 60
ANKARADA: Atatürk Bulvarı 53, Tel. 12 83 64 - 12 91 48 - 12 83 50
İZMİRDE: İzmir Palas Oteli, Tel.: 32 1 00

Trade Mark Reg. U. S. Pat. Off.

PAN AM

DÜNYANIN EN TECRÜBELİ HAVAYOLLARI

İLÂNCILIK

TÜRK
EMEĞİNİN
ŞAHESERİ :
HALİS
PORSELEN

AVRUPADAN ÜSTÜN KALİTE - UCUZ FİAT

SATIŞ ACENTESİ : Kristal Ticaret T. A. Ş.
Tahtakale Cad. 13 İstanbul - Tel: 22 66 90

TUZLA PORSELEN FABRİKASI

MERKEZİ : SALI PAZARI HANI, TOPHANE - İSTANBUL